

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені І.І.МЕЧНИКОВА

Інститут соціальних наук
Кафедра міжнародних відносин

О.І. БРУСИЛОВСЬКА

МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК
з курсу
«ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА КРАЇН СХІДНОЇ ЄВРОПИ
ПІСЛЯ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ»
(для студентів відділення “Міжнародні відносини”)

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
імені І.І. МЕЧНИКОВА
2010

Методичний посібник з курсу «Зовнішня політика країн Східної Європи після Другої світової війни» (для студентів відділення «Міжнародні відносини»).

В посібнику надано поняття щодо проблем формування регіону Східна Європа після Другої світової війни, його перетворення на об'єкт міжнародних відносин. Особливу увагу приділено сучасному періоду зовнішньої політики країн Центрально-Східної та Південно-Східної Європи. Чільне місце відведено процесам пошуків безпеки у 90-і роки. Детально пророблено характеристику місця й ролі незалежної України в політиці країн ЦСЄ та ПСЄ наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст.

Посібник допоможе студентам: з'ясувати періоди зовнішньої політики країн Східної Європи, її особливості в кожний період; надати порівняльний аналіз зовнішньої політики країн Східної Європи; розкрити чинники протиріч великих держав в регіоні, їхній вплив на зовнішню політику країн Східної Європи; проаналізувати умови і прогнозувати перспективи зовнішньої політики країн ЦСЄ та ПСЄ в еру глобалізації.

БРУСИЛОВСЬКА О.І.,

д. політ. н., професор кафедри міжнародних відносин

Рецензенти:

О.Б. Дьомін,

доктор історичних наук, професор, зав. кафедри нової та новітньої історії

І.М. Коваль,

доктор політичних наук, професор, зав. кафедри міжнародних відносин

Друкується за рішенням Вченої Ради
Інституту соціальних наук
ОНУ імені І.І. Мечникова.
Протокол № 4 від 22.12.2009 р.

Зміст

<i>Тема 1.</i> Зміни на політичній мапі світу наприкінці Другої світової війни.....	4
<i>Тема 2.</i> Зовнішня політика країн Східної Європи в перехідний період (1945-1948 рр.).....	9
<i>Тема 3.</i> Східна Європа наприкінці 40-х – у 50-ті рр.: поступове обертання країн регіону з суб’єкта на об’єкт міжнародних відносин.....	12
<i>Тема 4.</i> Країни Східної Європи в міжнародних відносинах 60-70-х рр.....	19
<i>Тема 5.</i> Східна Європа в політиці великих держав у роки антирозрядки та радянської перебудови.....	26
<i>Тема 6.</i> Формування незалежної зовнішньої політики країн Центрально-Східної та Південно-Східної Європи на сучасному етапі.....	30
<i>Література</i>	54

Тема 1. Зміни на політичній мапі світу наприкінці Другої світової війни

Участь країн Східної Європи в Другій світовій війні. Східноєвропейське питання на міжнародних конференціях держав антигітлерівської коаліції 1943-1945 рр. Умови та процес складення Ялтинської системи міжнародних відносин. Протиріччя між великими державами щодо майбутнього країн Східної Європи.

Албанія

1941 – заснування Комуністичної партії Албанії. Енвер Ходжа (1908-1985).

1942 – складення Народно-визвольного Фронту.

1943 – Народно-визвольна Армія (НВА) вигнала італійських окупантів. Прихід німців.

17 жовтня 1944 – визволення НВА Тирани. Тимчасовий уряд: 7 комуністів, 4 безпартійних.

Болгарія

1 березня 1941 – Болгарія увійшла до Троїстого союзу.

Грудень 1941- Болгарія вступила у війну зі США та Англією.

Серпень 1943 – смерть царя Бориса 3. Регентство.

2 вересня 1944 – Болгарія заявила про свій нейтралітет.

5 вересня 1944 - СРСР оголосив війну Болгарії.

8 вересня 1944 – Червона Армія вступила на територію Болгарії. Перехід влади до Вітчизняного фронту.

9 вересня 1944 – повстання в Софії. Оголошення війни Німеччині. Військова угода зі СРСР та Югославією.

4 – 11 лютого 1945 – Ялтинська конференція.

Румунія

Серпень 1940 – Йон Антонеску – прем'єр-міністр та вождь румунського народу.

Жовтень 1940 – Румунія увійшла до Троїстого союзу.

Березень 1944 – Червона Армія перейшла румунський кордон.

23 серпня 1944 – арешт Йона Антонеску королем Міхаєм. Декларація щодо війни з Німеччиною. Коаліційний уряд за участю комуністів.

31 серпня 1944 – Червона Армія в Бухаресті.

Жовтень 1944 – англо-радянська угода: поділ сфер впливу в Східній Європі.

Лютий 1945 – урядова криза. А.Вишинський у Бухаресті.

Березень 1945 – уряд Петру Гроза (Народно-демократичний Фронт). Початок чисток.

Серпень 1945 – «королівський страйк».

Вересень 1945 – П.Гроза в Москві.

31 грудня 1945 – Міжурядова комісія в Бухаресті (А.Вишинський, А.Гарріман, А.К.Керр). Коаліційний уряд.

Угорщина

Жовтень 1940 – Угорщина увійшла в Троїстий союз.

Липень 1941 – Угорщина оголосила війну СРСР.

Вересень 1944 – адмірал Міклош Хорті під тиском Гітлера пішов у відставку.

Диктатура Ференца Салаші.

Жовтень-листопад 1944 – невдала спроба антифашистського повстання під проводом соціал-демократів.

Грудень 1944 – Червона Армія перейшла угорський кордон. Угорщина оголосила війну Німеччині.

20 січня 1945 – Угорщина підписала перемир'я з Англією, США та СРСР.

13 лютого 1945 – Червона Армія в Будапешті.

Югославія

6-17 квітня 1941 – окупація королівства Югославія німецько-італо-угорськими військами. Петр 2 емігрував у Грецію.

Розділ Югославії:

Німеччині – Північна Словенія, Банат, Сербія.

Італії: Південна Словенія, Далмація.

Угорщині: Воєводина.

Болгарії: Вардарська Македонія, частина Косово та Східної Сербії.

Албанії: частина Косово, Метохія, частина Західної Македонії.

Незалежна Держава Хорватія отримала Боснію та Герцеговину (загальна площа НДХ склала 40% довоєнної Югославії).

Червень 1941 – НДХ увійшла до Троїстого союзу. Початок боротьби четників (Дражи Михайлович) з усташами (Анте Павеліч).

Липень 1941 – Й. Броз Тіто (1892-1980) створив Ужицьку республіку в Сербії.

Літо 1941 – звільнення Чорногорії спільними діями четників та комуністів.

Вересень-грудень 1941 – друга окупація Югославії фашистами.

1942 – боротьба четників з комуністичною Народно-визвольною Армією Югославії (НВАЮ).

1943 – НВАЮ звільнила 1/2 країни. Тіто, голова Тимчасового уряду, заборонив Петру 2 повертатись в Югославію.

Вересень 1944 – перша зустріч Тіто та Сталіна в Москві.

Жовтень 1944 – Червона Армія в Югославії.

20 жовтня 1944 – звільнення Белграда.

Грудень 1944 – англійські війська в Далмації.

Березень 1945 – Тимчасовий уряд Тіто-Шубашича за участю комуністів та емігрантів.

Квітень 1945 – договір зі СРСР щодо дружби, взаємодопомоги та післявоєнного співробітництва.

8 травня 1945 – НВАЮ захопила Загреб. Кінець опору усташського уряду НДХ.
Повне вигнання німецьких військ з Югославії.

Польща

Вересень 1939 – розділ Польщі. Північно-західна Польща – частина Рейху, генерал-губернаторство Краківське – окупована німцями зона, Західна Україна та Західна Білорусія – СРСР, Вільнюс –Литві.

30 вересня 1939 – у Парижі створено емігрантський уряд на чолі з генералом В.Сікорським.

1940 – уряд Сікорського переїхав у Лондон.

Липень 1941 - СРСР підписав угоду про взаємодопомогу з емігрантським урядом.

Квітень 1943 – німці знайшли захоронення польських солдат у Катині. Розрив відносин СРСР з емігрантським польським урядом.

Липень 1943 – загибель Сікорського в авіакатастрофі.

1 січня 1944 – Крайова Рада Народова. Владіслав Гомулка. Болеслав Берут. Створення Армії Людової.

Липень 1944 – Червона Армія перетнула польський кордон. Боротьба Червоної Армії з Армією Крайовою (АК). Створення Війська Польського. Початок економічного співробітництва Польщі та СРСР. Створення Люблінського уряду.

22 липня 1944 – Польський комітет національного звільнення (ПКНЗ) оголосив емігрантський уряд незаконним.

27 липня 1944 – угода щодо радянсько-польського кордону.

Кінець липня 1944 – невдалий наступ Червоної Армії на Варшаву.

1 серпня 1944 – початок Варшавського повстання під проводом АК.

Вересень 1944 – другий невдалий наступ Червоної армії.

2 жовтня 1944 – придушення Варшавського повстання.

Листопад 1944 – С.Міколайчик, голова емігрантського уряду Польщі в Лондоні, пішов у відставку.

31 грудня 1944 – Тимчасовий уряд на базі ПКНЗ: комуністи, 4 емігранти.

17 січня 1945 – Червона Армія у Варшаві.

Чехословаччина

14 березня 1939 – Словацька республіка. Й.Тісо.

1941 – Словаччина оголосила війну СРСР.

1940 – Едвард Бенеш (1884-1948) – голова чеського емігрантського уряду в Лондоні.

Липень 1941 – Бенеш підписав угоду про взаємодопомогу зі СРСР.

Червень 1942 – зустріч Бенеша та Молотова в Лондоні.

1942 – створення чеських військових частин під проводом Людвіка Свободи на території СРСР.

12 грудня 1943 – зустріч Е.Бенеша та Й.Сталіна в Москві. Договір про дружбу, взаємодопомогу та післявоєнне співробітництво – дипломатична перемога СРСР.

Зима 1943/44 – створення словацького Опору.

29 серпня 1944 – німецькі війська в Словаччині. Початок словацького національного повстання.

1 вересня 1944 – Словацький національний комітет проголошує повалення режиму Тісо.

27 жовтня 1944 – придушення словацького національного повстання.

4 квітня 1945 – Червона Армія в Братиславі. Вихід Словаччини з війни.

Квітень 1945 – емігрантський уряд на чолі з Бенешем з Лондона переїхав у Москву. Обрання Бенеша президентом, Масаріка – міністром закордонних справ.

5-9 травня 1945 – Празьке повстання за участю чеської армії «Алекс» та власівської РВА, їхній відхід після відмови американських військ про допомогу.

9 травня 1945 - Червона Армія в Празі.

Тема 2. Зовнішня політика країн Східної Європи в перехідний період (1945-1948 рр.).

Характер перших повоєнних реформ. Посилення боротьби за владу між демократичними та комуністичними партіями в умовах початку “холодної війни”. Провал американської доктрини “стримування” та остаточний перехід Східної Європи в сферу домінування СРСР. Формування перших зовнішньополітичних програм лівих урядів у країнах Східної Європи.

17 липня-2 серпня 1945 – Берлінська (Потсдамська) конференція.

11 вересня 1945 – 1, Лондонська, сесія Ради міністрів закордонних справ (РМЗС) 5 держав-постійних членів Ради Безпеки ООН: В.Молотов, Дж.Бірнс, Ж.Бідо, Е. Бевін, Ван Шіцзе.

Квітень-липень 1946 – 2, Паризька, сесія РМЗС.

29 липня – 15 жовтня 1946 – Паризька мирна конференція.

Листопад-грудень 1946 – 3, Нью-Йоркська, сесія РМЗС.

10 лютого 1947 – підписання в Парижі мирних договорів з країнами-союзниками Німеччини.

Албанія

11 січня 1946 – Народна Республіка Албанія. Перемога лівоекстремістського крила КПА на чолі з Е.Ходжою – встановлення тоталітарного режиму.

Листопад 1948 – 1 з'їзд Албанської партії труда (АПТ).

Болгарія

18 листопада 1945 – вибори в Народні збори Болгарії. Перемога Вітчизняного фронту (БРП (к), ліве крило БЗНС, БРСДП, «Ланка»).

Літо 1946 – чистка армії, репресії проти партії «Ланка».

8 вересня 1946 – скасування монархії. Народна Республіка Болгарія.

Жовтень 1946 - нові парламентські вибори. Уряд Георгія Дімітрова (1882-1949).

Травень 1947 – судова справа Ніколи Петкова, лідера лівого крила БЗНС.

Липень 1947 – економічна угода зі СРСР.

Серпень 1947 – страта Н.Петкова. Розпуск БЗНС.

4 грудня 1947 – нова Конституція. *Встановлення тоталітарного режиму.*

Югославія

Березень 1945 – Тіто – прем'єр-міністр.

11 квітня 1945 – Тіто та Молотов підписали в Москві Договір про дружбу, взаємодопомогу та післявоєнне співробітництво.

27 травня 1945 – перша повоєнна промова Тіто в Люблянні щодо незалежної югославської політики.

Листопад 1945 – перемога КПЮ на перших парламентських виборах.

29 листопада 1945 – проголошення ФРНЮ.

31 січня 1946 – Конституція ФРНЮ. Утвердження однопартійної системи, *встановлення авторитарного режиму Тіто.*

Румунія

1945 – РКП виросла з 1 до 35 тисяч учасників. Боротьба поміркованих (Л.Патрашкану, Г.Георгіу-Деж) з радикалами-«московітами» (А.Паукер).

19 листопада 1946 – перші парламентські вибори. Перемога блоку демократичних партій.

Липень 1947 – розпуск націонал-цараністської партії. Арешт Ю.Маніу.

Листопад 1947 – процес над «групою Г.Татареску».

30 грудня 1947 – відречення короля Міхая. Румунська Народна Республіка.

4 лютого 1948 – Договір про дружбу, співробітництво та взаємодопомогу зі СРСР.

Листопад 1947 - лютий 1948 – створення об'єднаної Румунської Робітничої Партії. Георгій Георгіу-Деж (1901-1965).

Квітень 1948 – нова Конституція. *Встановлення тоталітарного режиму.*

Угорщина

Серпень 1945 – економічна угода зі СРСР.

Листопад 1945 – перші парламентські вибори. Коаліційний уряд (4 з 18 портфелів - комуністи). Прем'єр-міністр Золтан Тілді (ПДСГ).

1 лютого 1946 – Угорська республіка. Президент З.Тілді. Прем'єр-міністр – Ференц Надь (ПМСХ).

1946 – боротьба з хортістами. Арешт лідера ПМСХ В.Ковача радянськими військовими.

1947 – парламентські вибори. Комуністи – 22%, ПМСХ – 15%.

18 лютого 1948 – договір зі СРСР про дружбу, співробітництво та взаємодопомогу.

Березень 1948 – об'єднання соціал-демократичної та комуністичної партій в Угорську партію труда (УПТ). Мат'яш Ракоші (1892-1971). *Встановлення тоталітарного режиму.*

Польща

1945-1947 – громадянська війна. АК та УПА проти комуністів та Тимчасового уряду.

Липень 1945 – С.Міколайчик, віце-прем'єр Тимчасового уряду, створив «Польське стронніцтво людове» – нову селянську партію.

Квітень 1945 – договір зі СРСР про дружбу, взаємодопомогу та післявоєнне співробітництво.

Липень 1945 – торговельна угода зі СРСР.

1946 – економічна допомога СРСР. Арешт лідерів ПСЛ.

1947 – операція «Вісла»: переселення українців у західні воєводства.

19 січня 1947 – парламентські вибори.

Лютий 1947 – Болеслав Берут (1892-1956) – президент Польщі, голова компартії.

Жовтень 1947 – від'їзд Міколайчика за кордон.

Грудень 1948 – об'єднання лівих партій у ПОРП. *Встановлення тоталітарного режиму.*

Чехословаччина

1946 – торгівельна угода зі США.

Квітень 1946 – торгівельна угода зі СРСР.

26 травня 1946 – перші вибори. Уряд Клемент Готвальда (1896-1953).

Березень 1947 – договори ЧССР із ПНР та СФРЮ. Завершення оформлення системи двосторонніх договорів між країнам Східної Європи.

Липень 1947 – заява уряду ЧССР щодо відмови брати участь в плані Маршалла.

Вересень-жовтень 1947 – справа Демократичної партії Словаччини. Страта Й.Тісо.

Листопад 1947 – новий словацький уряд на чолі з Густавом Гусаком.

Грудень 1947 – нові економічні угоди зі СРСР.

20 лютого 1948 – урядова криза.

25 лютого 1948 - відставка міністрів – соціал-демократів.

29 лютого 1948 – формування уряду комуністів. *Встановлення тоталітарного режиму.*

10 березня 1948 – нова програма уряду К.Готвальда. Початок чисток.

Тема 3. Східна Європа наприкінці 40-х – у 50-ті рр.: поступове обертання країн регіону з суб'єкта на об'єкт міжнародних відносин.

Складення головних інструментів радянської політики в регіоні (ОВД, РЕВ).

Конфлікт «Сталін-Тіто». Особливості американської політики «стримування» та «звільнення» східноєвропейських народів: доктрини та таємні операції ЦРУ. Відносини ФРН з країнами Східної Європи згідно доктрини Хальштейна. Угорська криза 1956 р: зовнішньополітичний аспект.

Болгарія

18 березня 1948 – договір про дружбу, взаємодопомогу та післявоєнне співробітництво зі СРСР.

1 квітня 1948 – договір про торгівлю зі СРСР.

1948 – кількість членів БКП зростає з 25 до 500 тис. осіб.

1948 – 5 з'їзд БКП про перший п'ятирічний план розвитку народного господарства.

1949 – смерть Г.Дімітрова. Василь Коларов.

Листопад 1949 – розстріл Т.Костова, 1 секретаря ЦК БКП.

1950-1956 – Вилко Червенков – генеральний секретар ЦК БКП, голова уряду.

1950 – розрив дипломатичних відносин НРБ та США (відновлені в 1960 р.).

1950-1954 – розрив дипломатичних відносин з Грецією. Прикордонні суперечки.

1948-1953 – репресовано 90 тис. осіб.

Польща

Вересень 1947 – з'їзд 9 комуністичних партій в Варшаві. А.Жданов про необхідність переходу до будівництва соціалізму за радянською моделлю.

В.Гомулка про національні шляхи будівництва.

Вересень 1948 – арешт В.Гомулки.

1948-1953 – репресовано 370 тис. осіб.

Чехословаччина

Листопад 1952 – процес над генеральним секретарем КПЧ Рудольфом Сланським.

1948-1953 – репресовано 550 тис. осіб, з них 70 тис. комуністів.

Угорщина

Вересень 1949 – процес над міністром закордонних справ Ласло Райком.

1948-1953 – репресовано біля 1 млн. угорців, з них 200 тис. комуністів.

1953 – відставка М.Ракоші з поста прем'єра (залишається генеральним секретарем УПТ). Прем'єр-міністр Імре Надь (1896-1958).

1955 – відставка І.Надя.

Румунія

1948-1953 – репресовано 200 тис. осіб.

Югославія

27 травня 1946 – остання зустріч Тіто та Сталіна в Москві. Домовленість щодо кураторства Югославії над Албанією.

7 липня 1946 – домовленість Сталіна, Тіто та Дімітрова про створення Комінформбюро. Вересень 1947 – ставка Комінформбюро – Белград.

30 липня – 1 серпня 1947 – нарада Тіто та Дімітрова в Бледі. Створення тексту Договору про дружбу. Протест Сталіна.

27 листопада 1947 – прийняття Договору про дружбу НРБ та ФРНЮ (радянський варіант).

Грудень 1947 – самогубство Нако Спіру, міністра економіки Албанії, прибічника прорадянської політики. Кінець югославського кураторства над Албанією.

17 січня 1948 – заява Г.Дімітрова про створення федерації Центральної та Південно-Східної Європи (Болгарія, Югославія, Албанія, Польща, Чехословаччина). Засудження ідеї федерації Сталіним у газеті «Правда».

10 лютого 1948 – Московська зустріч Сталіна з Г.Дімітровим, В.Коларовим, Е.Карделем, М.Джиласом. Угода щодо консультацій із зовнішньополітичних питань між СРСР, НРБ, ФРНЮ.

1 березня 1948 – промова Тіто на засідання Політбюро ЦК КПЮ щодо нерівноправних угод зі СРСР.

18 березня – відзив радянських спеціалістів з Югославії.

27 березня – 1 лист від Сталіна: порівняння Тіто з Троцьким та Бухаріним.

12 квітня – Пленум ЦК КПЮ.

24 квітня – СРСР розірвав угоду про консультації із зовнішньополітичних питань між СРСР, НРБ, ФРНЮ.

4 травня – 2 лист Сталіна: антисоветизм Тіто.

Червень 1948 – Бухарестська нарада Комінформбюро. «Щодо стану в КПЮ».

21 червня – 5 з'їзд КПЮ. Підтримка делегатами Тіто.

Літо-осінь 1948 – чистка партії (55 виключено, 16 тис. – у концтабори, 5 тис. – емігрували в СРСР).

Вересень 1949 – СРСР розірвав Договір про дружбу з ФРНЮ.

Листопад 1949 – 2 резолюція Комінформбюро «Югославська компартія в руках убивць та шпигунів». Висилка югославських дипломатів із соціалістичних країн. Прикордонні конфлікти з Угорщиною, Румунією, Болгарією.

Жовтень 1949 – звернення Тіто до ООН з проханням захистити Югославію від СРСР. Обрання ФРНЮ непостійним членом Ради Безпеки ООН.

1952 – зміна назви КПЮ на СКЮ.

Створення РЕВ

1944-1945 – перші торгівельні угоди нового типу між СРСР та країнами Східної Європи.

1947 – двосторонні угоди між країнами регіону.

1948 – польсько-чехословацька рада економічного співробітництва.

26-30 квітня 1949 – 1 сесія РЕВ у Москві.

Серпень 1949 – 2 сесія РЕВ. Початок координації зовнішньоторговельних планів.

1959 – Статут РЕВ.

Створення ОВД

17 березня 1948 – Брюссельський пакт Франції, Великої Британії та країн Бенілюксу. Створення першого повоєнного військового блоку.

4 квітня 1949 – створення НАТО.

1949 – початок ремілітаризації ФРН.

1950 – договір ПНР та НДР про кордон по Одери та Нейсе.

1950-1953 – Корейська війна.

Вересень 1954 – Лондонська конференція про розширення Брюссельського пакту (Італія, ФРН).

23 жовтня 1954 – Паризькі домовленості про створення Західноєвропейського Союзу (ЗЄС), закінчення окупації ФРН та її прийняття в НАТО.

29 листопада – 2 грудня 1954 – Московська конференція про координацію зусиль соціалістичних країн у галузі оборони.

8 травня 1955 – ФРН - член НАТО.

11-14 травня 1955 – Варшавська конференція. Договір про дружбу, співробітництво та взаємодопомогу СРСР, ЧССР, НДР, ПНР, УНР, РНР, НРБ, НРА. Створення ОВД.

1956 – створення ПКК та Об'єднаного командування Збройних сил ОВД.

1956 – Суецька криза.

Перші кризи в Східній Європі: зовнішньополітичний аспект

Червень 1953 – перший масовий виступ проти комуністичного режиму в НДР.

Червень 1956 – другий масовий виступ у Польщі (Познань).

Жовтень 1956 – М.Хрущов у Польщі. В.Гомулка – генеральний секретар ЦК ПОРП.

1956 – призначення Ерне Геро генеральним секретарем УПТ замість М.Ракоші.

23 жовтня 1956 – початок народних виступів у Будапешті. Відновлення І.Надя на посаді прем'єра.

2 листопада 1956 – Янош Кадар (1912-1989), член ЦК УПТ, виїхав на Україну й створив революційний робітничо-селянський уряд УНР, який звернувся до СРСР з проханням про «допомогу у боротьбі із заколотом».

Листопад 1956 – придушення народних виступів радянськими військами (3 тис. убитих, 14 тис. поранених, 105 страчених). І.Надь знаходить політичний притулок у посольстві Югославії в Будапешті.

1958 – розстріл І.Надя.

Політика США

«Доктрина стримування».

Вересень 1944 – меморандум Джорджа Фроста Кеннана «Росія 7 років потому».

Травень 1945 – меморандум Кеннана «Міжнародне становище Росії після війни з Німеччиною».

Лютий 1946 – «довга телеграма» Кеннана держдепартаменту США.

Березень 1946 – промова У.Черчилля у Фултоні (Міссурі, США).

Червень 1947 – план Маршалла.

Липень 1947 – стаття Х (Кеннана) «Витоки радянської поведінки» в журналі «Foreign Affairs».

1947 - «Доктрина Трумена».

1947 – створення ЦРУ. «Корпорації Делавера».

1947 – монографія Пола Лайнбарджера «Психологічна війна».

1948 – створення секції «І» на чолі з генералом Донованом при ЦРУ.

1948 – створення при держдепартаменті Управління по міжнародній інформації та питанням культури.

1948 – закон Сміта-Мундта про «Голос Америки».

Квітень 1948 – «Закон про економічне співробітництво».

Літо 1948 – Дж.Кеннан про значення югославського прецеденту для Східної Європи.

1949 – надання Югославії режиму найбільшого сприяння (РНС).

1949 – «Закон про контроль над експортом».

Липень 1949 – створення неурядового «Комітету за Вільну Європу» на чолі з Джозефом С.Грю.

1949 – директива Ради національної безпеки (РНБ) 58/2 щодо знищення радянського впливу в Східній Європі.

1950 – створення Координаційного комітету зі здійснення контролю над експортом у соціалістичні країни (КОКОМ) у рамках НАТО.

«Доктрина звільнення».

Березень 1948 – стаття Джона Фостера Даллеса «Підпільна тактика в холодній війні» в журналі «US News and World Report».

1951-1952 – республіканська платформа президентських виборів: критика адміністрації Г.Трумена.

1951 – створення при Пентагоні Управління психологічної стратегії.

1951 – перша таємна операція в Східній Європі – «Вулкан» (Польща).

Жовтень 1951 – закон «Про взаємне забезпечення безпеки», що включав «закон Беттла» («Про контроль за наданням допомоги для взаємного забезпечення безпеки»). Створення листів «стратегічних товарів».

1952 – Дж. Ф. Даллес – держсекретар США.

Початок 50-х рр. – створення неурядових радіостанцій РС-РСЄ.

10 березня 1953 – «Декларація щодо народів, яких обернули на рабів».

1953 – створення інформаційного агентства США (ЮСІА).

1953 – створення при РНБ Управління по координації операцій.

1953 – таємні операції «РЕД КЕП/РЕД СОКС», «Просперо» (Чехословаччина).

1954 – таємні операції «Вето» (Чехословаччина), «Фокус» (Угорщина).

Вересень 1954 – директива РНБ 68 щодо звільнення Східної Європи шляхом таємних операцій.

1955 – «Програма політичного наступу проти світового комунізму» держдепартаменту США.

1955 – промова Д.Ейзенхауера про звільнення країн, яких обернули на рабів.

Літо 1956 – промова Дж. Ф. Даллеса про можливість звільнення держав-сателітів СРСР. Створення Комітету країн Південно-Східної Європи при Конгресі США.

2 листопада 1956 – промова Д.Ейзенхауера про фінансову підтримку угорської опозиції.

Грудень 1956 – провал американської політики в Угорщині.

Оцінки американської політики в Східній Європі:

Підтримка – Р.Страус-Хюпе, У.Кінтнер, С.Поссоні, Дж.Доггерті.

Поміркована критика – У.Ростоу, Р.Стаар, А.Корбонський, Дж.Кеннан.

Різка критика – Р.Хейлбронер, Б.Ковріг, Г.Колко, Г.Алпровіц.

Політика ФРН

1945 – Польща отримала частину східнонімецької території (Східна Пруссія, Данциг). Кордон по лінії Одер-Нейсе визначався як тимчасовий.

7 вересня 1949 – проголошення ФРН.

7 жовтня 1949 – проголошення НДР.

12 жовтня 1949 – СРСР визнав лінію Одер-Нейсе як остаточно визначений західний кордон Польщі. НДР та інші соціалістичні країни визнали його, ФРН та країни Заходу – ні.

1949 – Конрад Аденауер (ХДС) – канцлер ФРН.

Лютий 1955 – Державна Рада ПНР прийняла рішення щодо припинення стану війни з Німеччиною.

Грудень 1955 – «доктрина Хальштейна».

1957 – розрив відносин з Югославією.

1959 – висунення територіальних претензій до Чехословаччини.

Тема 4. Країни Східної Європи в міжнародних відносинах 60 - 70-х рр.

Пошуки нової стратегії в регіоні наддержавами. Доктрина “мирного включення” (США) та “доктрина Брежнєва”(СРСР). Особливості східноєвропейської політики Л.Джонсона. Чехословацька криза 1968 р. – остаточний провал силової політики США. Формування особливої позиції західноєвропейських країн у східноєвропейському питанні. Нова східна політика В.Брандта та Г.Шмідта. Американська політика в Східній Європі доби розрядки міжнародної напруги. Відносини Китаю та країн третього світу з країнами регіону: спільні та відмінні риси.

Китайський фактор

Початок 50-х рр. – договори Китаю з країнами Східної Європи щодо економічного співробітництва.

Середина 50-х рр. – початок політичного співробітництва Китаю та країн Східної Європи.

1955 – установа дипломатичних відносин Китаю з Югославією.

1956 – невдоволення Албанії та Китаю десталінізацією СРСР та укріпленням відносин з Югославією та Грецією.

1958-1961 – політика «великого стрибка» в Китаї. Диференційований підхід Китаю до країн Східної Європи: співробітництво з країнами, що намагаються дистанціюватись від СРСР.

1958 – Румунія звертається до Китаю за допомогою своєї позиції щодо виводу радянських військ з її території.

1960 – розрив дипломатичних відносин СРСР та Китаю.

Червень 1960 – радянські кораблі покинули військово-морську базу у Вльорі (Албанія).

1961 – критика АПТ на XXII з'їзді КПРС. Початок десталінізації в Чехословаччині, Угорщині.

Грудень 1961 – розрив дипломатичних відносин СРСР та Албанії. Албанія фактично виходить з РЕВ та ОВД.

1963-1964 – провал спроб Хрущова на міжнародних комуністичних конференціях добитися загального засудження Китаю й проголошення СРСР єдиним лідером міжнародного комуністичного руху.

1965 – візит прем'єр-міністра М.Косигіна в Пекін - перша спроба СРСР врегулювати конфлікт з Китаєм.

1965 – початок дерусифікації Румунії.

1966-1969 – «культурна революція» в Китаї. Напади на посольства СРСР та країн Східної Європи.

1967 – Румунія встановила дипломатичні відносини з ФРН, укріпила співробітництво з Францією, Італією, США. Зростання міжнародного впливу Румунії.

1968 – початок військового співробітництва Китаю з Албанією, Румунією.

1969 – початок економічного співробітництва Китаю з Югославією.

1969 – радянсько-китайський конфлікт на о. Даманський.

1970 – відновлення дипломатичних відносин Китаю з Югославією.

1971 – відновлення дипломатичних відносин Албанії з Югославією.

1971- «війна нервів» на Балканах.

1976 – смерть Мао Цзедуна.

1978 – початок реформ у Китаї. Зближення Китаю зі США та країнами Західної Європи.

1978 – візит Хуа Гофена в Румунію та Югославію. Розрив Албанією дипломатичних відносин з Китаєм. Повна самоізоляція Албанії.

1979 – китайсько-в'єтнамська війна. СРСР та Румунія допомагають В'єтнаму, Югославія – Китаю.

Політика СРСР

Доктринальні основи

1954 – початок зміни Хрущовим доктринальних засад радянської зовнішньої політики: від доктрини «світової революції» до 1) мирного співіснування країн з різним суспільно-політичним укладом, 2) можливості нових форм переходу різних країн до соціалізму.

1957-1968 – складання «доктрини Брежнєва» (доктрина обмеженого суверенітету).

1962 – «доктрина Соколовського» (доктрина превентивного ядерного удару).

Празька весна.

1963 – відставка «твердих» комуністів на чолі з прем'єр-міністром Широкиим. Звільнення жертв політичних репресій, у т.ч. Густава Гусака (1913-1991).

1966 – початок економічних реформ у Чехословаччині за моделлю Ота Шика.

1967 – критика методів Антоніна Новотного (1904-1975) на Пленумі ЦК КПЧ. Студентські демонстрації.

4 січня 1968 – Пленум ЦК КПЧ звільнив А.Новотного з поста 1 секретаря ЦК КПЧ та призначив Александра Дубчека (1921-1992).

Квітень 1968 – складення «Програми дій» ЦК КПЧ («соціалізм з людським обличчям»).

Липень 1968 – Варшавська та Бухарестська наради лідерів компартій: ультиматум КПЧ.

Серпень 1968 – вторгнення військ 5 держав-учасників ОВД у Чехословаччину. Московський протокол щодо присутності радянських військ у Чехословаччині. Початок «нормалізації».

12 листопада 1968 – промова Л.Брежнєва в Польщі щодо необхідності втручання СРСР у кризові ситуації в соціалістичних країнах. Критика СРСР з боку Китаю, Албанії, Румунії, Югославії.

Квітень 1969 – відставка А.Дубчека та призначення І секретарем ЦК КПЧ Г.Гусака. «Ресовєтізація» Чехословаччини.

Червень 1969 – Московська конференція представників 75 комуністичних та робітничих партій. Ізоляція компартій Китаю, Албанії, Югославії.

1969 – згортання економічних реформ у більшості країн Східної Європи.

РЕВ.

1955 – початок узгодження національних планів розвитку народного господарства в рамках РЕВ.

1955-1968 – зростання частки торгівлі всередині РЕВ до 50% всієї торгівлі.

1962 – вихід Албанії з РЕВ.

1969 – дискусія в РЕВ щодо економічних реформ.

1970 – централізація діяльності РЕВ.

1973-1974 – зліт цін на нафту прив'язав економіку країн Східної Європи до СРСР.

Кінець 70-х рр. – зростання протиріч у РЕВ та економічних труднощів у країнах Східної Європи.

ОВД.

1968 – єдиний випадок прямого зіткнення військ ОВД та НАТО на території Чехословаччини (гірнопіхотна дивізія ФРН проти радянських частин).

1968 – вихід Албанії з ОВД.

1968 – початок перебудови ОВД. Створення першого (СРСР, ЧССР, НДР, ПНР) та другого (УНР, РНР, НРБ) стратегічного ешелону.

Березень 1969 – конференція ОВД у Будапешті. Зміни в структурі ОВД. Збільшення військових навчань до 10 на рік.

Кінець 70-х рр. – радянські збройні сили в Східній Європі: 19 дивізій у НДР, 5 – у Чехословаччині, 4 – в Угорщині, 2 – у Польщі. Усього 785 тис. піхоти та 4 повітряних армії.

Політика США

1958-1960 - Колумбійський та Гарвардський університети (М.Шульман, Д.Далін, Г.Робертс, З.Бжезінський) розробили нову концепцію «ерозії комунізму». У.Фулбрайт про «диференційований підхід» до соціалістичних країн Європи. З.Бжезінський про «наведення мостів».

1960 – «Програма нових рубежів» Дж.Кеннеді. Пріоритети в Східній Європі – Румунія, Угорщина, Польща, НДР.

1961 – стаття З.Бжезінського та У.Гріффітса «Мирне втручання в Східній Європі» (“Foreign Affairs”).

1962 – Карибська криза.

Січень 1963 – меморандум Кеннеді щодо завдань ЮСІА «здійснювати вплив на поведінку людей в інших країнах».

1963 – нормалізація відносин США з Угорщиною, Болгарією.

Листопад 1963 – убивство Дж.Кеннеді.

1964 - Л.Джонсон про політику «наведення мостів». Держсекретар Д.Раск про створення в Європі «сірої зони» з Австрії, Фінляндії, Югославії та Румунії.

1964-1967 – торгівля США з Румунією виросла на 924%.

1965 – «Комітет Міллера» з питань торгівлі із соціалістичними країнами.

Надання РНС Польщі та Чехословаччині (до 1968 р.).

1967 – резолюція 15 сенаторів на чолі з У.Мондейлом щодо ослаблення торговельних обмежень відносно східної Європи.

1968 – операція «Зефір» (Чехословаччина).

1969 – «Закон про регулювання експорту» (був продовжений у 1979 р.): скорочення списку стратегічних товарів з 300 до 200 найменувань. Зростання експорту в Східну Європу за 2 роки на 80% (600 млн. дол.).

1969 – Р.Ніксон на сесії ГА ООН оголосив «еру переговорів».

1971 – радіостанція «Вільна Європа» офіційно почала отримувати кошти від Конгресу США.

1971 – наукова конференція «Нові перспективи в розумінні Східної Європи» (Колумбійський ун-т). М.Шульман про «вибірковий підхід».

1972 – Гуамська доктрина Ніксона: перемога принципу мирного співіснування. Визнання паритету між США та СРСР. Візит Ніксона в СРСР та Польщу.

Серпень 1972 – «Закон про ослаблення контролю над експортом у соціалістичні країни».

1973 – доктрина «диференціації» («диференціація-1»), запропонована зам.держсекретаря К.Рашем.

1974/75 – закони про торгівельну реформу (поправка Джексона-Веніка). Президент отримав право надання РНС будь-якій соціалістичній країні за умови свободи еміграції. Головні партнери США в Східній Європі – Польща (50% кредитів), Югославія, Румунія, Угорщина.

Грудень 1975 – промова радника держдепартаменту Х.Сонненфелдта на Лондонській нараді американських послів в Європі: повернення до «балансу сил».

1976 – програма «будівництва нової світової системи» Дж.Картера.

1976 – кампанія на захист прав людини в Югославії, Чехословаччині. Держсекретар С.Венс про переслідування «Хартії-77».

1976 – доктрина «диференціації» («диференціація-2»), запропонована З.Бжезінським.

13 вересня 1976 – Директива Картера (директива 21): заохочення більш ліберальних та більш незалежних від СРСР країн.

1977 – «Комісія Фассела» («Комітет з безпеки та співробітництва в Європі») у Конгресі США. Доповідь «Щодо стану в галузі прав людини в Східній Європі»: розширення контактів адміністрації США з антикомуністичною опозицією.

Грудень 1977 – візит Дж.Картера в Польщу. Борг ПНР – 15 млрд. дол.

Січень 1978 – створення при РНБ «Координаційного комітету з розвідки».

Березень 1978 – голова РНБ З.Бжезінський створив «План дестабілізації Польщі».

Політика ФРН

1962 – «доктрина Шредера».

1963-1964 – відкриття торговельних представництв з дипломатичними повноваженнями в Польщі, Угорщині, Румунії, Болгарії.

1966 – канцлер К.Кізіґер визнав право ПНР на існування в гарантованих кордонах.

1967 – канцлер К.Кізіґер визнав провал східної політики Бонна.

1969 – канцлер Віллі Брандт (СДПН) оголосив «нову східну політику».

12 серпня 1970 – Московський договір СРСР та ФРН щодо кордону ФРН та ПНР по лінії Одер-Нейсе.

7 грудня 1970 – Варшавський договір ФРН та ПНР.

Грудень 1970 – договір про основи відносин ФРН та НДР (ратифіковано в 1972 р.).

1970-1971 – угоди про торговельне та економічне співробітництво з Румунією, Польщею, Чехословаччиною, Угорщиною, Болгарією.

1973 – договір щодо нормалізації відносин із Чехословаччиною.

1974 – канцлер Гельмут Шмідт. Поліпшення відносин зі СФРЮ.

1975 – «Протокол про виїзд»: виїзд 125 тис. німців з ПНР в ФРН.

70-ті рр. – загальний обсяг західних інвестицій у Східну Європу – 70 млрд. дол. Зростання торгівлі, але частка США в західній торгівлі склала лише 9% експорту, 6% імпорту.

Друга половина 70-х рр. – ФРН демонструє більшу самостійність від США у своїй східноєвропейській політиці. Розширення економічних відносин ФРН з соціалістичними країнами.

Тема 5. Східна Європа в політиці великих держав у роки антирозрядки та радянської перебудови

“Доктрина диференціації” та політика адміністрації Р.Рейгана в Східній Європі. Польська криза 80-х рр.: міжнародний аспект. “Доктрина Синатри” – нова ера в радянській політиці в Східній Європі. Відносини ФРН з країнами регіону: формування особливої позиції ФРН у східноєвропейському питанні.

1980 – Румунія підписала договір з ЄЕС.

1981-1983 – економічні санкції США проти СРСР.

1982 – публікація монографії Желю Желева «Фашизм. Тоталітарна держава» (написана в 1967 р.). Початок репресій проти дисидентів.

1982 – Угорщина вступила у МВФ, МБРР.

1983 – візит Дж.Буша в Угорщину.

Грудень 1984 – 1 зустріч М.Горбачова та М.Тетчер.

Листопад 1985 – зустріч М.Горбачова та Р.Рейгана в Женеві.

Друга половина 80-х рр. – падіння темпів приросту взаємного товарообороту в рамках РЕВ. Підсумки існування РЕВ: ріст національного прибутку в 10 разів, ріст валової промислової продукції в 17 разів, ріст валової сільськогосподарської продукції в 2,8 рази. Частка РЕВ у світовій промисловості – 1/3, у сільському господарстві – 1/5, в експорті технологій – 9%. Червень 1988 – РЕВ щодо поступового переходу до об’єднаного ринку товарів та послуг.

Югославія наприкінці 70-х - у 80-і рр.

1972/3 – ініціатива Тіто щодо нового міжнародного економічного порядку (НМЕП).

1974 – нова конституція СФРЮ.

1 травня 1974 – резолюція ООН № 3201 щодо встановлення НМЕП.

Грудень 1974 – на 29 сесії ГА ООН прийнята Хартія економічних прав та обов'язків держав.

1980-1982 – світова економічна криза, відмова від НМЕП.

Травень 1980 – смерть Тіто.

1981 – повстання албанців Косово.

1988 – 1 некомуністична партія СФРЮ – Селянський союз Словенії.

1988 – анти сербські маніфестації в Косово, Чорногорії, Воєводині.

1988 – Слободан Мілошевіч – лідер СКЮ.

1989 – розкол СКЮ.

Польське питання у МВ 80-х рр.

1979 – початок економічного спаду. Борг країнам Заходу – 23 млрд. дол.

1980 – економічний колапс. Страйки в Гданську, Щецині, Ястшембі.

31 серпня 1980 – угода уряду й «Солідарності» в Гданську.

Вересень 1980 – С.Каня очолив ПОРП.

Лютий 1981 – генерал В.Ярузельський очолив Раду Міністрів ПНР.

Березень 1981 – «Солідарність» захопила Народну Раду в Бидгощі. Початок загального страйку.

Вересень 1981 – 1 з'їзд «Солідарності».

Жовтень 1981 – В.Ярузельський очолив ПОРП.

3 грудня 1981 – нарада в Радомі: «Солідарність» бере курс на державний переворот.

7 грудня – створення «робочої стражі».

13 грудня 1981 – введення воєнного стану в Польщі, створення Воєнної ради національного спасіння.

Жовтень 1982 – заборона «Солідарності».

1982 – візит Ярузельського в країни Східної Європи.

1983 – візит Іоанна Павла 2 в Польщу.

22 червня 1983 – припинення військового стану. Початок формування громадянського суспільства.

Березень 1984 – початок реформування ПОРП.

Травень 1984 – візит Ярузельського в Москву.

Грудень 1985 – візит Ярузельського в Париж. Ф.Міттеран – перший з керівників Заходу, хто прийняв Ярузельського після введення ним військового стану в Польщі.

1988 – початок дискусії ПОРП з Костьолом та «Солідарністю».

6 лютого 1989 – 1 «круглий стіл» уряду й «Солідарності».

Політика ФРН

1980 – 2 Конгрес з антикомунізму в Гарміш-Партенкархені: 1500 науковців, спеціалістів зі СРСР та Східної Європи.

1982 – канцлер Гельмут Коль (ХДС) за посилення ролі ФРН у НАТО. «Подвійне рішення НАТО»: розміщення на території ФРН атомних ракет середнього радіуса дії.

1983 - концепція «партнерства в ім'я безпеки».

1985 – Г.Коль в Чехословаччині: ініціатива ФРН та ЧССР створення зони, вільної від хімічної зброї.

1986 – ФРН приєдналась до програми СОІ.

1987 – перший візит голови Державної Ради НДР Еріха Хонеккера у ФРН.

Жовтень 1989 – мирні демонстрації в НДР. Відставка Е.Хонеккера. Егон Кренц.

9 листопада 1989 – руйнація Берлінської стіни.

Політика США

Доктринальне забезпечення східноєвропейської політики США.

Праві консерватори: мета - дестабілізація режимів у Східній Європі. Оновлена «доктрина звільнення» (Дж.Догерті, Р.Пфальцграфф, А.Улам, П.Нітце).

Помірковані консерватори: мета – поступовий відхід Східної Європи від СРСР. Оновлена доктрина «мирного залучення» в різних варіаціях (Ч.Гаті, С.Террі,

П.Марер, Р.Гартхофф, Г.Іонеску, Т.Раковска-Хармстоун, Р.Хатчінгс, І.Валента).
Наприклад, концепція «нового націоналізму» (Ч.Гаті), концепція «збалансованого тиску» (С.Террі).

1986 – слухання в конгресі щодо Східної Європи (Ч.Гаті, С.Террі, П.Марер).

1988 – дослідження РЕНД Корпорейшн щодо Східної Європи. Джеймс Браун про необхідність визнання самостійності Східної Європи.

Ідеологічний фактор.

1979 – РВС збільшила час радіопередач на ПНР в 2 рази (30 годин на добу).

Початок 80-х рр. – польське питання розробляється 400 різноманітними центрами та відомствами США, у тому числі, «робочою групою» Дж.Скенлена (держдепартамент, ЦРУ), групою віце-президента Дж.Буша.

13 травня 1981 – замах на папу Іоанна Павла 2.

Липень 1981 – за спробу замаху на папу засуджений на довічне ув'язнення Мехмет Алі Агджа, громадянин Туреччини, член терористичної організації «Сірі вовки».

1982-1984 – статті К.Стерлінг «Змова з метою вбивства папи» та «Час убивць. Замах проти Іоанна Павла 2: анатомія одної змови», Н.Гейджа «Замах на папу: новий слід у Болгарії», виступи Р.Рейгана та держсекретаря Дж.Шульца зі звинуваченнями болгарських та радянських спецслужб. «Справа Антонова».

Червень 1982 – промова Р.Рейгана в Лондоні щодо «хрестового походу проти комунізму».

Січень 1983 – створено Установчий Комітет з планування пропаганди на рівні кабінету міністрів. Частка бюджетних витрат на пропаганду склала 15 млрд. дол.

1983 – прийняття урядової програми «Демократія» (20 млн. дол. у 1983 р., 65 млн. дол. у 1984 р.).

1984 – бюджет ЮСІА – 644 млн. дол.

Перша половина 80-х рр. – бюджет ГА – 1,3 млрд. дол., бюджет РВС – 142 млн. дол.

19 – монографія З.Бжезінського «Великий провал. Народження та смерть комунізму в ХХ столітті».

Економічний фактор.

1980 – відмова Польщі в пролонгації боргів, якщо не будуть припинені переслідування «Солідарності».

23 грудня 1981 – оприлюднення програми санкцій проти ПНР.

1981-1986 – економічні санкції проти Польщі. Загальний ущерб – 13 млрд. дол.

1985 – загальний валютний борг Східної Європи – 88,8 млрд. дол. (Польща – 30, СФРЮ – 19, Угорщина – 12 млрд. дол.).

1985 – Югославія – головний партнер США в Східній Європі. Товарооборот – 1 млрд. дол.

1986 – загальний валютний борг Східної Європи – 98,4 млрд. дол. (Польща – 34, СФРЮ – 19, Угорщина – 15 млрд. дол.).

1987 – Румунію виключено із системи економічних пріоритетів США. Румунія відмовилась від статусу РНС.

1988 – загальний борг ПНР – 35 млрд. дол.

Тема 6. Формування незалежної зовнішньої політики країн Центрально-Східної та Південно-Східної Європи на сучасному етапі

Нові концепції та сучасний стан зовнішньополітичної практики: внутрішні та зовнішні умови. Пріоритети зовнішньої політики країн регіону, їх загальна характеристика. Регіональні організації 90-х рр., причини їх неефективності. Еволюція відносин ЄС та НАТО з країнами регіону. Розпад Югославії: міжнародний аспект. “Східний” напрямок зовнішньої політики країн ЦСЄ та ПСЄ. Місце незалежної України в політиці країн східноєвропейського регіону: глобальний рівень та перспективи розвитку єврорегіонів.

Лютий-грудень 1989 – поступова зміна політичного режиму в Польщі.

Березень-жовтень 1989 – поступова зміна політичного режиму в Угорщині.

Листопад 1989 – «оксамитова революція» у Чехословаччині.

Регіональні організації

ЦЄІ

Листопад 1989 – Будапешт: «Ініціатива чотирьох» (Квадрагонале) – Австрія, Угорщина, Італія, СФРЮ.

Травень 1990 – Відень: трансформація «Ініціативи чотирьох» в «Ініціативу п'ятьох» (Пентагонале) - приєднання Чехословаччини в ранзі спостерігача.

1991 – Дубровнік: приєднання Польщі. «Ініціатива шістьох» (Гексагонале). Тимчасове припинення членства СФРЮ.

Січень 1992 – Відень: приєднання Боснії та Герцеговини, Словенії, Хорватії. Білорусь, Болгарія, Україна, Румунія отримали дозвіл брати участь в роботі деяких робочих груп.

1993 – приєднання Македонії; Чехія та Словаччина набувають статусу повноправного членства в ЦЄІ.

1994 – Україна, Білорусь, Румунія, Болгарія – асоційовані члени ЦЄІ.

1996 – Грац: створення Виконавчого секретаріату ЦЄІ в Трієсті й 15 робочих груп; заснування Трійки головуючих країн. Албанія, Білорусь, Болгарія, Україна, Румунія - повноправні члени ЦЄІ.

Листопад 1997 – Сараєво: стратегія й тактика діяльності ЦЄІ в напрямку Південно-Східної Європи.

1999 – Прага: приєднання Молдови. Прийняття рішення про неможливість подальшого розширення ЦЄІ.

2004/2005 – активізація проектної роботи ЦЄІ (за півтора року розроблено 21 проект в сферах вищої освіти, транспорту, стабільного розвитку, громадянського та інформаційного суспільства).

2007 - План дій ЦЄІ на 2007-2009 рр.: активна участь в програмах ЄС крайнових членів та країн Західних Балкан.

Вишеградська група

1335 – Вишеградська зустріч польського, угорського та богемського королів з приводу торгівельного співробітництва.

Квітень 1990 – Братислава: зустріч прем'єр-міністрів Польщі, Угорщини, Чехословаччини.

15 лютого 1991 – зустріч президентів В.Гавела та Л.Валенси і прем'єр-міністра Й.Анталла у Вишеграді (Угорщина). Декларація щодо співробітництва на шляху до європейської інтеграції. Створення Вишеградської трійки (з 1993 неформальна назва - Вишеградська четвірка).

Червень 1991 – Угода Вишеградської трійки з Організацією Економічного Співробітництва та Розвитку (ОЕСД) (Словаччина – із червня 2000 р.).

Жовтень 1991 – Краків: рішення про інтеграцію в НАТО.

Листопад 1991 – Брюссель: угода щодо асоційованого членства країн Вишеградської трійки в ЄС.

Жовтень 1993 – Краків: спільна інтеграція Вишеградської трійки в ЄС.

Січень 1994 – Прага: зустріч на вищому рівні в присутності Б.Клінтона; співробітництво з НАТО.

Серпень 1994 – Ческе Будейовіце: зустріч міністрів сільського господарства Трійки за участю експертів Австрії та Словенії.

Лютий 1995 – Доновали: Угода щодо співробітництва в сфері митного контролю.

Травень 1999 – Братислава: створення секретаріату Міжнародного Вишеградського Фонду.

Жовтень 1999 – Яворіна: зустріч президентів Трійки: рішення відстоювати кандидатуру Словаччини на вступ в ЄС разом із Чехією, Польщею й Угорщиною.

Березень 2000 – Братислава: створення Центральноєвропейського академічного форуму.

Вересень 2000 – Будапешт: Угода щодо прикордонного контролю за принципами Шенгенської угоди.

Жовтень 2000 – зустріч міністрів внутрішніх справ: гармонізація візових систем відповідно до стандартів ЄС.

Лютий 2002 – виступ угорського прем'єра В.Орбана в Європейському парламенті щодо необхідності засудження «декретів Бенеша» Чехією та Словаччиною. Зрив саміту Вишеградської трійки в березні 2002 року.

Червень 2002 – Естергом: заснування Вишеградської премії та Вишеградської стипендії.

ЦЕФТА

Грудень 1992 – Краків: підписання Вишеградською трійкою Центральноєвропейської угоди щодо вільної торгівлі (ЦЕФТА) (ратифікована 1 березня 1993 р.).

Грудень 1993 – Прага: Декларація щодо лібералізації торгівлі протягом 5 років.

Квітень 1994 – Будапешт: Протокол щодо подальшого прискорення лібералізації торгівлі.

Листопад 1994 – Познань: перша зустріч прем'єр-міністрів урядів країн ЦЕФТА.

Вересень 1995 – Брно: 2 саміт прем'єр-міністрів урядів країн ЦЕФТА. Словенія стала членом організації (договір підписано в Люблянці 25 листопада 1995 р.).

Вересень 1996 – Ясна: 3 саміт прем'єр-міністрів урядів країн ЦЕФТА. Вироблення умов підключення до ЦЕФТА (бути асоційованим членом ЄС, членом ВТО, мати угоди щодо вільної торгівлі з усіма членами ЦЕФТА).

ОЧЕС

1990 – ініціатива президента Турецької Республіки Тургута Озала щодо створення «Чорноморської зони економічного співробітництва».

1992 – Бухарестська конвенція щодо захисту Чорного моря від забруднення.

Лютий 1992 – Анталія: Рада з проблем приватного сектору.

25 червня 1992 – Стамбульський саміт – 1 зустріч країн-членів ЧЕС на вищому рівні. «Босфорська заява» 11 країн Причорномор'я (Албанія, Азербайджан, Болгарія, Вірменія, Грузія, Греція, Молдова, Румунія, Росія, Туреччина, Україна) щодо ЧЕС. Створення Ділової Ради ЧЕС, Ради міністрів закордонних справ країн-членів ЧЕС (РМЗС ЧЕС). Статус спостерігача набула Польща.

1993 – Чорноморська культурна конвенція.

1993 – Київ: робоча група з питань торгівлі та промислового розвитку країн-членів ЧЕС.

Лютий 1993 – Декларація щодо створення Парламентської Асамблеї ЧЕС.

Липень 1993 – 1 сесія ПАЧЕС у Бухаресті.

Грудень 1993 – Софійський саміт міністрів закордонних справ країн-учасниць ЧЕС. Статус спостерігачів набули Єгипет, Ізраїль, Туніс, Словаччина.

Березень 1994 – Стамбул: початок діяльності Постійного міжнародного секретаріату ЧЕС.

Квітень 1994 – перше засідання комітету ПАЧЕС з економіки в Трабзоні.

Червень 1995 – Бухарест: 2 зустріч країн-членів ЧЕС на вищому рівні. Статус спостерігачів набули Австрія, Італія.

Жовтень 1996 – Москва: 3 зустріч країн-членів ЧЕС на вищому рівні. Декларація ЧЕС щодо створення зони вільної торгівлі в Чорноморському басейні.

Квітень 1997 – Стамбульський саміт ЧЕС.

Жовтень 1997 – Київська конференція ЧЕС та МЕРКОСУР: 23 країни Європи та Америки.

1998 – початок роботи ЧБТР (формально Банк почав діяльність з 1 червня 1999 р.).

Квітень 1998 – Сочі: Угода щодо співробітництва в сфері запобігання і ліквідації наслідків природних та техногенних катастроф.

5 червня 1998 – Ялта: 4 саміт країн-членів ЧЕС на вищому рівні. Декларація та Статут ОЧЕС (ратифіковано 1 травня 1999 р.): завершення інституційного формування ОЧЕС як міжнародної регіональної економічної організації. Приєднання до ОЧЕС Македонії, СРЮ, Ірану; Узбекистану (2000); спостерігачів – Білорусі, Боснії і Герцеговини, Казахстану, Кіпру, Німеччини, Йорданії, Словенії, Угорщини, Франції, Хорватії, Чехії.

Жовтень 1998 – Корфу: Угода щодо співробітництва в боротьбі з організованою злочинністю.

Квітень 1999 – Тбілісі: Додатковий протокол щодо привілеїв та імунітетів ОЧЕС.

Листопад 1999 – Стамбул: неформальний саміт керівників країн-членів ОЧЕС.

Квітень 2000 – Кишинів: Угода між ОЧЕС та урядом Туреччини щодо розміщення штаб-квартири ОЧЕС.

Листопад 2001- травень 2002 – головування України в ОЧЕС.

Березень 2002 – Київ: Додатковий протокол до Угоди щодо співробітництва в боротьбі з організованою злочинністю.

Квітень 2002 – Київ: Угода між ОЧЕС та урядом Туреччини щодо штаб-квартири ПАЧЕС.

25 червня 2002 – Стамбул: саміт голів держав і урядів країн-членів ОЧЕС, присвячений відзначенню 10 річниці ЧЕС.

Інші регіональні організації, їх вплив на двосторонні відносини в регіоні

1993 – Колишня югославська республіка Македонія (КЮРМ) – член ООН.

1995 – Ініціатива щодо співробітництва в ПСС з боротьби з транскордонною злочинністю (SECI).

1995 – підписання міждержавного договору між Грецією та Македонією. Припинення економічної блокади Македонії.

1996 – створення «Трьохстороннього партнерства» Італії, Словенії, Угорщини.

1996 – Софія: «Процес Співробітництва в Південно-Східній Європі» (SEESCP) - Греція, Туреччина, Молдова, Албанія, Болгарія, Румунія, Сербія і Чорногорія, Боснія і Герцеговина, Македонія, Хорватія.

1996 – Угода щодо нормалізації відносин Сербії та Хорватії.

1998 – демаркація сухопутного кордону Хорватії та Словенії.

1999 – урегулювання «мовного питання» між Болгарією та Македонією.

1999 – Ініціатива Південно-Східної Європи щодо співробітництва з НАТО (SEEI NATO).

10 червня 1999 – Пакт стабільності для Південно-Східної Європи (PSSEE) – ініціатива ЄС. Об'єднує 54 країни та міжнародні організації, у тому числі

Албанію, Болгарію, Румунію, Боснію і Герцеговину, Сербію, Чорногорію, Македонію, Хорватію.

2000 – сесія SEЕСР в Бухаресті: Хартія щодо добросусідських відносин, стабільності, безпеки та співробітництва в ПСЄ.

2000 – «Декларація Анкони»: створення Адріатико-Іонійської Ініціативи (АІІ) Італією, Грецією, Словенією, Хорватією, Боснією і Герцеговиною, Сербією і Чорногорією, Албанією.

2002 – створення Міжнародної Комісії басейну р. Сави Боснією і Герцеговиною, Словенією, Хорватією, ФРЮ (ратифікована в 2004 р.).

2003 – Дунайський Процес Співробітництва об'єднав 13 дунайських країн.

2003 – прийняття Хорватії в «Трьохстороннє партнерство», його трансформація на «Чотирьохстороннє партнерство».

2003 – Охрид: Угода щодо боротьби з організованою злочинністю та тероризмом (Болгарія, Албанія, Сербія і Чорногорія, Боснія і Герцеговина, Македонія).

2004 – Белград: Угода щодо захисту хорватської меншини в Сербії та сербської меншини в Хорватії.

Червень 2005 – «Ігманська ініціатива»: перша зустріч президентів Сербії і Чорногорії, Боснії і Герцеговини та Хорватії: визнання спільної відповідальності країн за порушення прав людини і міжнародних законів в 90-х рр. ХХ ст.

2006 – Альпійсько-Адріатична Робоча Спільнота об'єднала Австрію, Італію, Німеччину, Швейцарію, Словенію, Хорватію, Угорщину.

Лютий 2006 – створення Адріатичного євро регіону (Італія, Албанія, Боснія і Герцеговина, Сербія, Чорногорія, Словенія, Хорватія).

Липень 2006 – установа дипломатичних відносин між Сербією та Чорногорією.

Жовтень 2006 – Договір між Сербією та Хорватією щодо звинувачення учасників військових злочинів, злочинів проти людства та геноциду.

Березень 2007 – Сараєво: договір між Хорватією та Боснією і Герцеговиною щодо подвійного громадянства.

17 лютого 2008 – оголошення незалежності Косова.

18 лютого 2008 – засідання Північноатлантичної Ради НАТО: KFOR залишаються в Косові. Засідання Ради міністрів закордонних справ країн ЄС: про суверенне право держав приймати рішення щодо визнання Косова. Відзив сербських послів зі США, ФРН, Великої Британії.

28 лютого 2008 – Відень: Міжнародна керівна група по Косово (МКГ).

Березень 2008 – PSSEE трансформується на Раду регіонального співробітництва (RCC).

Жовтень 2008 – посол Чорногорії оголошений персоною нон-грата в Сербії після визнання Чорногорією незалежності Косова.

Листопад 2008 – Македонія подала позив в Міжнародний суд в Гаазі на Грецію у зв'язку із суперечкою навколо назви «Республіка Македонія».

Січень 2009 – Угода про захист хорватської меншини в Чорногорії та чорногорської меншини в Хорватії.

Відносини країн ЦСЄ та ПСЄ з ЄС

1989 – рішення ЄС щодо створення програми допомоги посткомуністичним країнам на шляху до ринкової економіки: ФАРЕ (PHARE) (впровадження з початку 1990 р.).

Листопад 1991 - Польща, Угорщина, Чехія, Словаччина, Словенія, Болгарія, Румунія, країни Балтії підписали «Європейські домовленості щодо асоціювання».

9-10 грудня 1991 – Маастріхт: «Договір про Європейський Союз» (набув чинності з 1 січня 1993 р.).

Березень 1993 – перше засідання міністрів закордонних справ ЄС за участю МЗС Вишеградської групи.

Червень 1993 – «Копенгагенські критерії».

1994 - офіційні заявки на вступ в ЄС: Угорщина (березень), Польща (квітень).

1994 – Болгарія, Чехія, Угорщина, Польща, Румунія, Словаччина входять до ЗЄС як асоційовані партнери.

Грудень 1994 – Гессенські (Ессенські) вимоги, яким повинні відповідати кандидати до їхнього прийняття в ЄС («стратегія приєднання»: поступове розширення й поглиблення двосторонніх «Європейських домовленостей щодо асоціювання»).

Січень 1995 – четверте розширення ЄС (Австрія, Фінляндія, Швеція).

1995 - офіційні заявки на вступ в ЄС: Чехія (січень), Словаччина (червень).

Червень 1995 – Канни: бюджет програми «Маяк». Оприлюднення списку країн, які повинні до 2000 р. вступити в ЄС (Болгарія, Чехія, Угорщина, Польща, Румунія, Словаччина, Словенія).

Грудень 1995 – Мадрид: початок переговорів щодо інституційної реформи ЄС.

1997 – Пан-європейська кумуляційна система.

Червень 1997 – «Амстердамський договір про зміну Договору про Європейський Союз, договорів, що засновували європейські співтовариства, і ряду пов'язаних з ними актів».

15 липня 1997 – «Порядок денний 2000» (програма ратифікована в березні 1999).

Березень 1998 – Лондон: названа «перша хвиля» розширення – Чехія, Польща, Угорщина, Естонія, Словенія, й «друга хвиля» - Словаччина, Латвія, Литва, Румунія, Болгарія.

Травень 1999 – Єврокомісія пропонує «Процес стабілізації та асоціації» Албанії, Боснії та Герцеговині, Хорватії, Македонії, ФРЮ.

Грудень 1999 - початок переговорів про повне членство в ЄС з Чехією, Польщею, Угорщиною, Естонією, Словенією, Словаччиною.

Лютий 2000 – початок переговорів про повне членство в ЄС з Болгарією, Латвією, Литвою, Мальтою, Румунією.

Жовтень 2000 – саміт у Біарріці: обговорення питання СРЮ; надання їй фінансової допомоги в розмірі 200 млн. дол.

Грудень 2000 - саміт у Ніцці: інституціональні реформи ЄС.

Березень 2001 – Люксембург: Угода щодо стабілізації та асоціації (SAA) ЄС та Македонії (вступила в силу в 2004 р.).

Грудень 2002 – Копенгагенський саміт: субсидії для підтримки сільськогосподарського сектору ЦСЄ.

16 квітня 2003 – Афіни: Договір про приєднання десяти країн - Кіпру, Чеської Республіки, Угорщини, Латвії, Литви, Мальти, Польщі, Словаччини, Словенії й Естонії - до Європейського Союзу.

Квітень 2003 – початок операції «Конкордія»: операція з підтримки миру в Македонії перейшла від сил НАТО до ЄС.

Червень 2003 – Салоніки: проект майбутньої конституції Європи.

Лютий 2004 – «Проект концепції розвитку Чеської Республіки в рамках Європейського союзу».

1 травня 2004 – офіційний вступ 10 країн-новачків в ЄС. Початок переговорів ЄС з Албанією, Боснією та Герцеговиною, Македонією, Хорватією щодо асоційованого членства.

Травень 2004 – Загреб: Угода між Хорватією та Сербією щодо співробітництва для роботи з ЄС.

2005 – «Національна стратегія з приєднання до ЄС Республіки Сербія».

2005 – початок операції «Алтея»: EUROFOR заступили місце SFOR (NATO) у Боснії та Герцеговині.

Січень 2005 – Декларація Сараєво: спільна декларація Хорватії, Боснії та Герцеговини, Сербії та Чорногорії щодо регіонального рішення зі справ біженців/переміщених осіб.

Квітень 2005 – Люксембург: угода ЄС з Болгарією та Румунією про їхній вступ у Євросоюз з 1 січня 2007 р.

Грудень 2005 – Брюссель: Македонія отримала статус країни-кандидата на вступ в ЄС.

Червень 2006 – Люксембург: Угода щодо стабілізації та асоціації (SAA) ЄС та Албанії (ратифікована у вересні 2006 р.).

Листопад 2006 – на саміті ЄС названо країни-кандидати на вступ – Хорватія, Македонія, Чорногорія, Албанія, Сербія, Боснія та Герцеговина.

2007 – створення Попередньої інструментальної програми (ІРА), нової фінансової організації з підтримки країн-кандидатів в ЄС. Прийняття бюджету на 2007-2013 рр. (10 млрд. євро на 5 програм).

1 січня 2007 – Словенія – 13 член єврозони.

Січень 2007 – Програма європейського партнерства для Чорногорії.

Жовтень 2007 – Люксембург: Угода щодо стабілізації та асоціації (SAA) ЄС та Чорногорії.

Грудень 2007 – Польща та Словаччина увійшли в Шенгенську зону.

2008 – офіційна заявка Чорногорії на членство в ЄС.

Січень 2008 – угода щодо полегшення візового режиму між Албанією та ЄС.

Червень 2008 – Люксембург: Угода щодо стабілізації та асоціації (SAA) ЄС та Боснії та Герцеговини.

Червень 2008 – Словаччина ратифікувала Лісабонський договір.

Жовтень 2008 – ООН схвалила громадянсько-поліцейську місію ЄС у Косові EULEX.

Листопад 2008 – Єврокомісія оголосила, що угода про повне членство Хорватії може бути підписана в 2010 р.

Грудень 2008 – Словенія наклала вето на переговори між ЄС та Хорватією (через невирішені територіальні суперечки).

Грудень 2008 - січень 2009 – початок розгортання EULEX в Косові й Метохії.

Квітень 2009 – єврокомісар з розширення ЄС Оллі Рен запропонував створити спеціальний міжнародний арбітражний суд для розгляду територіальних суперечок Хорватії та Словенії.

Вересень 2009 – підписання арбітражної угоди щодо словенсько-хорватського кордону.

Листопад 2009 – Словенія зняла вето з переговорів ЄС та Хорватії щодо приєднання.

Грудень 2009 – початок безвізового в'їзду в країни Шенгенської зони громадян Сербії, Чорногорії та Македонії.

Відносини країн ЦСЄ та ПСЄ з НАТО

Наприкінці 1989 - висунення ідеї „нової Європи на основі нового атлантизму” (створення системи євроатлантичної безпеки на базі НАТО) держсекретарем США Дж. Бейкером.

1989 – Вашингтон: обговорення нових відносин між Болгарією та НАТО.

Червень 1990 – «Лондонська декларація»: НАТО пропонує країнам-колишнім членам ОВД співробітництво в політичній та війсьній галузях.

Березень 1991 – виступ чеського президента В.Гавела в штаб-квартирі НАТО в Брюсселі щодо надання НАТО новим державам Європи гарантії безпеки.

Серпень 1991 – розпуск ОВД.

5-6 жовтня 1991 - зустріч у Кракові президентів та міністрів закордонних справ Вишеградської трійки щодо вступу в Північноатлантичний альянс. Модифікація військових доктрин.

Листопад 1991 – Рим: завдання трансформації НАТО.

Грудень 1991 - Створення Ради Північноатлантичного співробітництва (РПАС).

Травень 1993 – Берлін: федеральний міністр оборони ФРН Ф.Рюе за прийняття в НАТО країн ЦСЄ.

Червень 1993 – перше засідання країн НАТО в Будапешті в присутності делегацій країн Вишеградської групи.

Жовтень 1993 – виступ президента Б.Єльцина проти розширення НАТО на Схід.

1994 – „Стратегія національної безпеки США 1994-1995 рр. Залучення та розширення”: акцент на питаннях безпеки.

Січень 1994 – Брюссель: офіційна заява країн НАТО про початок реалізації нової програми „Партнерство заради миру” (ПЗМ). Приєднання до ПЗМ Румунії, Литви, Польщі.

Грудень 1994 – вироблення умов вступу східноєвропейських країн в альянс.

1995 – Офіційний документ НАТО «Дослідження щодо розширення НАТО» для країн-членів ПЗМ.

1995 – формула „інтенсивного діалогу” США з країнами-претендентами на вступ у НАТО.

Червень 1996 – Берлін: створення оперативних загальновійськових бойових об’єднань НАТО та ЗСС.

Травень 1997 – РПАС трансформується в Раду Євроатлантичного партнерства (РСАП).

Липень 1997 – Мадрид: Чехія, Угорщина та Польща були запрошені до переговорів з метою приєднання до НАТО.

Жовтень 1998 – «Програма інтеграції з НАТО і модернізації збройних сил Річі Посполитої на період до 2012 року».

16 грудня 1998 – Брюссель: міністри закордонних справ Угорщини, Чехії та Польщі підписали протокол про приєднання до Альянсу.

1999 – початок військової місії НАТО в Косові (KFOR) та гуманітарної місії НАТО в Албанії (AFOR).

12 березня 1999 – Польща, Угорщина, Чехія офіційно стали членами НАТО.

Жовтень 1999 – Будапешт: зустріч представників Вишеградської трійки з метою сприяння скорішому вступу Словаччини в НАТО.

1999 – „План дій по підготовці членства в НАТО” (ПДЧ): Албанія, Македонія.

Серпень 2001 – НАТО розпочата операція з підтримки миру в Македонії.

2002 – „План дій по підготовці членства в НАТО” (ПДЧ): Хорватія.

2002 – «Стратегія національної безпеки Республіки Хорватія».

Листопад 2002 – Прага: офіційне запрошення 7 країн у НАТО.

Травень 2003 – Тірана: Адріатична хартія США з Албанією, Македонією, Хорватією.

29 березня - 9 квітня 2004 – Вашингтон-Брюссель: Словаччина, Словенія, Болгарія, Румунія, Литва, Латвія, Естонія офіційно стали членами НАТО.

5-6 квітня 2004 – Створення Варшавської групи.

Травень 2004 – Скопье: «Декларація щодо євроатлантичного партнерства й співробітництва» Албанії, Хорватії, Македонії.

Червень 2004 – Стамбульський саміт: кандидати на вступ у НАТО (Албанія, Хорватія, КЮР Македонія) повинні розглядатись окремо по мірі виконання ПДЧ.

Листопад 2004 – генеральний секретар НАТО лорд Робертсон уперше приїжджає в Белград.

2005 – Хорватія приєдналась до «Концепції оперативного потенціалу», що зв'язує сили НАТО та ПЗМ.

2005 – «Стратегія безпеки Республіки Словаччина».

Липень 2005 – Угода щодо використання наземних комунікацій на території Сербії і Чорногорії силами НАТО.

2006 – «Стратегія національної безпеки Республіки Чорногорія».

Листопад 2006 – Рига: Сербія, Чорногорія, Боснія й Герцеговина в ПЗМ.

Грудень 2006 – Сербія приєдналась до ПЗМ.

Квітень 2008 – Бухарестський саміт: рішення щодо прийняття в Альянс Албанії та Хорватії.

Травень 2008 – рішення щодо будівництва стратегічної транспортної бази НАТО біля м. Пап (Угорщина).

2009 – Сербія прийняла Індивідуальну програму співробітництва з НАТО.

1 квітня 2009 – Албанія та Хорватія – члени НАТО.

Квітень 2009 – ювілейний саміт НАТО в Страсбурзі та Келі. Домовленість про прийняття Македонії в НАТО після вирішення питання щодо назви країни в рамках ООН.

Відносини країн ЦСЄ та ПСЄ з США

Вересень 1990 – ідея „нового світового порядку” Дж.Буша.

2 травня 1991 – початок хорватської війни.

25 червня 1991 – Словенія та Хорватія оголосили свою незалежність.

Квітень 1992 - США за виключення СРЮ зі РБСЄ й ООН та введення режиму санкцій.

1992-1996 – санкції ООН проти СРЮ.

Липень 1992– операція „Шарп Гард” в Адріатичному морі.

6 квітня 1992 – ЄС та США визнали Боснію та Герцеговину як нову державу.

1992 – план Каррінгтона-Кутілейро щодо врегулювання в БіГ.

1993 – план Венса-Оуена та план Столтенберга-Оуена щодо врегулювання в БіГ.

1993-1994 – концепція “втручання з гуманітарних причин”.

Лютий 1994 – НАТО вперше без узгодження з ООН пред’явила ультиматум сербам щодо деблокування Сараєво.

Березень 1994 – Вашингтонська угода про створення мусульмано-хорватської федерації Боснії та Герцеговини (МХФ).

Березень 1994 – операція НАТО „Блакитний меч” проти боснійських сербів.

Травень 1994 – план Контактної групи (США, РФ, Велика Британія, Франція, ФРН) щодо врегулювання в БіГ.

Листопад 1994 – Меморандум щодо воєнного співробітництва США та Македонії.

1995 – візит начальника КНШ США генерала Дж.Шалікашвілі в країни Вишеградської трійки: дискусія щодо розміщення ядерної зброї США на їхній території.

Травень 1995 – ізоляція боснійських сербів після капітуляції Сербської Країни.

Жовтень 1995 - підписання 26 угоди про перемир’я в Боснії.

21 листопада 1995 – С.Мілошевіч, Ф.Туджман та А.Ізетбеговіч підписали “Загальну рамкову угоду про мир у Боснії та Герцеговині” (Дейтонські домовленості).

14 грудня 1995 – Паризький мирний договір.

1996 – договір США з МХФ про оренду військової бази в Тузлі на 25 років.

1997 – мандат місії миротворців “Сили зі стабілізації” (SFOR) продовжено на невизначений час.

1 березня 1998 – загострення кризи в Косові.

9 березня 1998 – створення Контактної групи з питання Косово.

Жовтень 1998 - угода Холбрука - Мілошевіча.

28 січня 1999 – ультиматум Контактної група обом сторонам конфлікту.

6 лютого 1999 – перший тур переговорів у Рамбуйє.

Березень 1999 – зрив другого туру переговорів у Рамбуйє.

23-25 квітня 1999 – Вашингтонський саміт НАТО: закріплення “права Альянсу на проведення збройних операцій за рамками традиційної зони відповідальності для захисту спільних інтересів та цінностей”.

24 березня - 10 червня 1999 – операція НАТО „Союзницька сила”.

9 червня 1999 – угода про перемир’я між сербськими та натовськими військовими.

10 червня 1999 – рішення РБ ООН № 1244: введення в Косово Міжнародних військових сил з підтримання миру (KFOR).

Січень 2000 – «Стратегія безпеки Республіки Польща»: розширення та трансформація НАТО.

Березень 2000 – загострення конфлікту в Македонії.

2001 - Охридська угода. Операція НАТО „Основний урожай”.

Лютий 2003 – створення „Вільнюської групи” країн ЦСЄ, що підтримали операцію США проти Іраку.

2 травня 2003 – «Статут партнерства» (Адріатична хартія) США з Албанією, Македонією, Хорватією.

2005 – США надали Сербії і Чорногорії режим найбільшого сприяння.

24 жовтня 2005 – резолюція ООН щодо початку переговорів про майбутній статус Косова.

Березень 2006 – угода щодо розміщення військових баз США в Болгарії.

Вересень 2006 – створення національного Комітету з приєднання Македонії до НАТО.

Березень 2007 – Сенат США прийняв законопроект, який дозволяє включити в склад НАТО Албанію, Хорватію, Македонію, Грузію, Україну.

Липень 2008 – Угода щодо протиракетної оборони між США та Польщею.

Серпень 2008 – Варшава: Декларація щодо стратегічного співробітництва США та Польщі. Домовленість про розміщення ПРО США на півночі Польщі.

Грудень 2009 – Хорватія виступила проти розміщення американської системи ПРО в Європі.

Грудень 2009 – Угода щодо розміщення в Польщі збройних сил США.

Відносини країн ЦСЄ та ПСЄ з ФРН

Жовтень 1989 – бундестаг підтвердив кордони Польщі.

12 вересня 1990 – Москва: „Договір про остаточне врегулювання щодо Німеччини” (договір «2+4»). Гарантія польських кордонів; стаття 5: заборона розміщення в східній частині Німеччини іноземних військ або ядерної зброї.

3 жовтня 1990 – об'єднання Німеччини.

19 листопада 1990 – Паризька декларація 22 країн НАТО та ОВД.

17 липня 1991 – Договір про добросусідські відносини, дружбу та співробітництво ФРН та Польщі.

1991-1999 – «період переходу від Бонна до Берліна». Перетворення ФРН на головного економічного партнера країн СЄ.

1993 – курс на розширення НАТО.

Січень-червень 1999 – „європейське президентство” ФРН.

Відносини країн ЦСЄ та ПСЄ з Росією

1991-1992 – договори про дружбу та співробітництво з країнами Східної Європи (крім Румунії). Загальний борг СРСР – 5 млрд. дол.

1993 – завершення виводу радянських (російських) військ зі Східної Європи.

Кінець 1993 – заява Б.Єльцина щодо можливості надання гарантій безпеки колишнім соціалістичним країнам Європи без їх вступу до НАТО.

1994 – «доктрина Козирева»: орієнтація РФ на США.

1994 – переорієнтація словацької політики на РФ при В.Мечіарі.

1995-2002 – російський миротворчий контингент у Боснії та Герцеговині.

1996 – загострення відносин з Румунією з приводу переоцінки пакту Молотова - Ріббентропа, питання щодо Бессарабії та Північної Буковини, повернення золотого запасу Румунії (в Росії з 1916 р.).

1996 – контракт АО «Газпром» на постачання в Польщу газу на 25 років.

1996-1997 – Чехія, Словаччина, Румунія розробили програми з просування на російський ринок.

1996 – створено Перший чесько-російський банк (ПЧРБ) для кредитування чеських проектів у РФ.

1996 – Чехія надала РФ режим Генеральної системи преференцій (зниження митних тарифів на 50-100%).

1997 – Декларація про створення зони вільної торгівлі ЧЕС.

Грудень 1997 – Угода про партнерство та співробітництво РФ та ЄС.

1998 – активізація відносин з ЄС. Відносини зі ЦСЄ – кризь призму відносин з ЄС.

1998 – нафтова компанія «Лукойл» купила 51% акцій румунського нафтопереробного заводу «Петротел» (м. Плоешть).

1998-2003 – російський миротворчий контингент у Косові.

1999 – переорієнтація словацької зовнішньої політики на Захід. Розрив договору з РФ щодо військових закупівель.

2001 – висилка групи російських дипломатів із Софії (Болгарія).

2002 – загострення відносин з Польщею з приводу умов постачання енергоносіїв. Загострення відносин з Угорщиною з приводу повернення угорських культурних цінностей, які були вивезені наприкінці Другої світової війни.

2004 – Протокол щодо розширення «Partnership and Cooperation Agreement» (РСА) між ЄС та РФ.

2005 – Міжурядова угода щодо економічного співробітництва Угорської Республіки та РФ.

2005 – рік РФ у Чехії.

2007 – договір РФ, Болгарії та Греції щодо будівництва нафтопроводу Бургас - Александропулос для транспортування російської нафти.

2007 – РФ ініціювала створення проекту будівництва газопроводу «Південний потік».

Січень 2008 – Москва: Угода між урядом РФ та Сербії щодо співробітництва в нафтогазовій галузі.

Грудень 2008 – Сербія приєдналась до проекту будівництва «Південного потоку».

Листопад 2009 – Словенія приєдналась до проекту будівництва «Південного потоку».

Грудень 2009 – Хорватія приєдналась до проекту будівництва «Південного потоку».

Відносини країн ЦСЄ та ПСЄ з Україною

16 липня 1990 – «Декларація про державний суверенітет»: оголошення позаблоковості.

25 грудня 1990 – «Про реалізацію Декларації про державний суверенітет України в сфері зовнішніх відносин».

1991-1995 – договори з країнами регіону (крім Румунії).

24 серпня 1991 – «Акт проголошення незалежності України»: оголошення наміру стати країною постійного нейтралітету.

1991-1994 – зовнішньополітична модель «балансу інтересів» України.

Жовтень 1991 – формування Союзу поляків України.

1992 – Федерація поляків в Україні.

2 грудня 1991 – Договір щодо добросусідства, дружби та співробітництва України та Республіки Польща.

1992 – Договір про дружні відносини та співробітництво між Україною та Республікою Болгарія.

Січень 1993 – створення Консультативного комітету президентів України та Польщі.

Червень 1993 – перша зовнішньополітична програма України (програма Кравчука): «стратегічне партнерство зі США та країнами Західної Європи».

2 липня 1993 – Верховна Рада прийняла постанову «Про основні напрямки зовнішньої політики України».

1993 – заявка України в СОТ (ВТО).

1994-2002 – зовнішньополітична модель «України як моста між Заходом та Сходом» (політика багатовекторності).

Лютий 1994 – вступ України в «Партнерство заради миру».

Березень 1994 – Україні надано асоційоване членство в ЦЄІ.

14 червня 1994 – Люксембург: угода про партнерство та співробітництво України з ЄС (ратифікована в 1998 р.).

1994 – Договір щодо торгівельно-економічних зв'язків та науково-технічного співробітництва України та Чеської республіки.

Вересень 1994 – перші україно-польські військові навчання «Міст співробітництва-94».

1994 – Московський договір: створення Економічного союзу СНД. Посилення залежності України від РФ.

Листопад 1995 – прийняття України в Раду Європи при посередництві Польщі.

1995 – формування спільного україно-польського батальйону для участі в миротворчих операціях ООН..

1996 – остаточне вивезення ядерних боєприпасів з території України. Україна – повноправний член ЦЄІ.

1996 – Договір щодо дружніх відносин та співробітництва України та Чеської республіки.

21 червня 1996 – Меморандум про стратегічне партнерство Польщі та України.

Літо 1996 – друга зовнішньополітична програма України (програма Кучми): «багатовекторна політика». Концепція «моста».

6 грудня 1996 – План дій, прийнятий Радою ЄС, визначив напрямки взаємодії ЄС з Україною.

1997 – створення ГУАМ (Грузія, Україна, Азербайджан, Молдова).

9 липня 1997 – Мадридська «Хартія про особливе партнерство між НАТО та Україною». Створення комісії «Україна-НАТО».

Липень 1997 – перші спільні військові навчання в рамках програми ПЗМ «Спільний сусід» біля Львова (Болгарія, Румунія, Словаччина, Чехія, Македонія, Україна). Яворівський полігон визнано навчальним центром ПЗМ.

Вересень 1997 – перший саміт «Україна-ЄС».

1997 – Договір про дружбу та співробітництво між Україною та Румунією.

1997 – відкриття в Києві Чеського економічного центру.

1997 – Спільна заява президентів України та Республіки Польща «До примирення та єднання».

1998 – Софійська декларація про стратегічне партнерство України та Болгарії.

Червень 1998 – Кучма підписав «Стратегію інтеграції України в ЄС».

Грудень 1999 – «Загальна стратегія ЄС відносно України».

Початок ХХІ ст. – Україна зайняла 6 місце у світі по обсягу продажу зброї.

2000 – «План дій щодо вступу України в СОТ».

19 серпня 2001 – завершено будівництво нафтопроводу «Одеса – Броди».

2002 – нова зовнішньополітична модель: «одновекторна політика» (пріоритет ЄС). Заява голови МЗС А.Зленка про намір України вступити в НАТО.

Березень 2002 – Угода щодо торгівельно-економічного співробітництва й взаємного захисту інвестицій України та Республіки Боснія і Герцеговина.

Листопад 2002 – Романо Проді запропонував Політику сусідства ЄС.

Грудень 2002 – підписання проекту будівництва нафтопроводу «Дружба-Адрія» РФ, Україною, Білоруссю, Хорватією, Словаччиною, Угорщиною.

2003 – Проект Східного виміру ЄС.

2003 – Програма «Між культурним діалогом та запобіганням конфліктів» України та Хорватії на 2004-2006 рр.

Березень 2003 – програмний документ ЄС «Ширша Європа – Нове Сусідство: Структура відносин з нашими східними та південними сусідами».

Квітень 2003 – Угода щодо економічного, промислового та науково-технічного співробітництва України та Чеської республіки.

Жовтень 2003 – «Ніредьхазська ініціатива» щодо передачі угорського досвіду євроінтеграції Україні (на рівні місцевих влад, підприємців та ЗМІ).

26 листопада 2003 – Угода між Євросоюзом, Україною та Польщею - підтримка в продовженні українського нафтопроводу Одеса - Броди до Плоцька та створенні Євразійського нафтотранспортного коридору для постачання каспійської нафти в Європу.

2003 – створення Парламентської Асамблеї України та Польщі.

2004 – Рік Республіки Польщі в Україні.

Травень 2004 – ЄС прийняв «Стратегію європейської політики сусідства».

Травень 2004 – Договір щодо режиму державного кордону України та Румунії.

Травень 2004 – початок будівництва каналу Дунай – Чорне море (Україна).

Вересень 2004 – звернення Румунії до Міжнародного суду в Гаазі щодо розмежування морського кордону Румунії та України.

Вересень 2004 – «Стратегія національної безпеки України».

Листопад-грудень 2004 – «круглий стіл» в Україні після 2 туру президентських виборів. А.Квасневський – міжнародний посередник.

13 січня 2005 – Європарламент прийняв резолюцію щодо України: «розглянути, поза межами заходів Плану дій в рамках європейської політики сусідства, інші форми асоціації з Україною, надання чіткої європейської перспективи країні та відповіді на продемонстровані переважною більшістю українського народу прагнення, що в кінцевому рахунку може призвести до вступу країни до ЄС».

2005 – Євросоюз визнав Україну країною з ринковою економікою.

2005 – рік України в Польщі.

2005 – приєднання України до Болонського процесу.

2005 – Програма співробітництва України та Македонії на 2006-2009 рр.

2005 – початок програм «Допомога Словацької Республіки Україні у виконанні Плану дій «ЄС - Україна» та «Допомога Словацької Республіки в досягненні мети «Інтенсифікований діалог НАТО - Україна».

2005 – відкриття в Будапешті Центру Демократії.

Лютий 2005 – проект «Україна - Боснія та Герцеговина»: будівництво газопроводу Прњанвор-Бієліна-Баня Лука-Нові Град.

2005 – словацька програма “Прозорість Шенгенського кордону”.

13 червня 2005 – «Угода між ЄС та Україною про визначення загальної схеми участі України в операціях Європейського Союзу із урегулювання криз».

Червень 2005 – Меморандум щодо співробітництва в питанні європейської та євроатлантичної інтеграції України та СіЧ.

Червень 2005 – спрощення візового режиму між Україною та Хорватією.

Червень 2005 – Угода щодо створення зони вільної торгівлі між Україною та СіЧ.

Листопад 2005 – Угода щодо співробітництва у військово-технічній сфері України та СіЧ.

Листопад 2005 – Протокол щодо доступу на ринки товарів та послуг України з Хорватією (останній з двосторонніх протоколів між Україною та 38 країнами-членами ВТО, які входять в Робочу групу з розгляду заявки України щодо вступу у ВТО).

Грудень 2005 – Форум держав Балто-Чорноморсько-Каспійського регіону (Київ): створення Спільноти демократичного вибору (Україна, Грузія, Молдова, Литва, Латвія, Естонія, Румунія, Словенія, Македонія).

2007 – запровадження механізму “Європейський інструмент сусідства й партнерства” на 2007-2013 рр. (ЄІСП).

2007 – Програма транскордонного співробітництва Польщі, Білорусі та України на 2007-2013 рр.

Жовтень 2007 – Вільнюс, Енергетичний саміт ГУАМ: Угода щодо співробітництва в енергетичному секторі України та Польщі. План добудування нафтопроводу Одеса-Броди.

2008 – Програма польської допомоги Україні (6,5 млн. дол.).

Жовтень 2008 – Договір про дружбу і співробітництво України та Чорногорії.

Грудень 2008 – Варшава: перша спільна Рада міністрів закордонних справ Польщі та України.

Грудень 2008 – Європейська Комісія прийняла рішення про тіснішу співпрацю з шістьма східними сусідами ЄС (Україна, Молдова, Азербайджан, Вірменія, Грузія та Білорусь) під назвою «Східне Партнерство».

2009 – тимчасове припинення поставок російського газу через Україну до Болгарії, Туреччини, Греції і Македонії через “газову війну” з Росією.

Лютий 2009 – закінчення Міжнародного суду в Гаазі щодо делімітації континентального шельфу навколо о. Зміїний.

7 травня 2009 – Прага: Спільна декларація саміту Східного партнерства - підтримка вільного пересування громадян та лібералізація візового режиму у безпечному середовищі.

Регіоналізм в зовнішній політиці країн ЦСЄ та ПСЄ

1985 – створена Асамблея європейських регіонів (АЄР): 300 регіонів з 26 країн.

1987 – АЄР отримала статус спостерігача в Раді Європи.

1987 – доповідь Єврокомісії щодо основних напрямів регіональної політики «Спільні акти повинні бути успішними: нові перспективи для європейської спільноти».

1993 – «Європа регіонів».

Лютий 1993 – єврорегіон «Карпати» (Польща, Румунія, Словаччина, Угорщина, Україна).

1994 – створений Конгрес місцевих та регіональних влад Європи (КМРВЄ).

1994 – Одеська область — член міжрегіональної організації Робоча співдружність придунайських країн (є відкритою лише для регіонів басейну р. Дунай).

1995 – єврорегіон «Буг» (Білорусь, Польща, Україна).

1996 – 17 конференція АЄР в Одесі. «Одеська декларація»

4 грудня 1996 – Базель: Асамблея регіонів Європи прийняла «Декларацію щодо регіоналізму в Європі».

1997 – прийняття «Закону про місцеве самоврядування» в Україні.

1998 – єврорегіон «Нижній Дунай» (Молдова, Румунія, Україна).

Лютий 1999 – єврорегіон «Верхній Прут» (Молдова, Румунія, Україна).

2002 – «Нижній Дунай» отримав міжнародну нагороду “Вітрила Папенбурга”, яка вручається регіонам, що найбільш динамічно розвиваються.

2003 – Познань: Генеральна зустріч європейських регіонів. 90 регіонів з 40 країн.

Червень 2004 – Стратегія українсько-польського міжрегіонального та прикордонного співробітництва.

2007 – Державна програма України з розвитку транскордонного співробітництва на 2007-2010 рр.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аникеев А.С. Югославия в европейской политике великих держав в годы «холодной войны» (к. 40-х – нач. 50-х гг.) // Славяноведение. – 1992. – № 5.
2. Арбатова Н. Уроки Югославии для России и Запада // МЭМО. – 1995. – № 2.
3. Атанасіоу Т. Новий світовий порядок: великий поділ // Віче. – 1997. – № 4.
4. Батюк В.И. Отношения США и НАТО в начале XXI века // США-Канада: ЭПК. – 2003. – № 10.
5. Бжезинский З. Насущная необходимость в стратегии по отношению к бывшим коммунистическим государствам // Проблемы Восточной Европы. – Вашингтон, 1992. – № 35/36.
6. Богатуров А.Д. Синдром поглощения в международной политике // Pro et Contra. - 1999. – Т. 4. – № 4.
7. Бойцова В.В. Европейский Союз: расширение на Восток // ОНС. – 2004. – № 3.
8. Брусиловська О.І. Посткомуністична Східна Європа: зовнішні впливи, внутрішні зміни. – Одеса: Астропринт, 2007.

9. Буланова Г. Россия и «Вышеград»: проблемы партнерства // Российская газета. – 1996. – № 27.
10. Бутенко А.П. Правда и ложь о революциях в Центрально-Восточной Европе // Реформы: вчера, сегодня, завтра. – 2000. – № 2.
11. Васильев Д. Україно-польські відносини наприкінці ХХ ст. // Нова політика. – 1998. – № 12.
12. Верхойген Г. Майбутня архітектура ЄС // Німеччина. – 2001. - № 6.
13. Віднянський С.В. Українське питання в зовнішньополітичних концепціях Чехословаччини (1918-1989) // УІЖ. – 1997. – № 1.
14. Варшавський Договір и НАТО: соотношение сил в Европе. – М., 1989.
15. Варшавський Договір: история и современность. – М., 1990.
16. Внешняя политика и дипломатия социалистических стран / Под ред. Тихвинского С.Л. – М., 1981.
17. Восленский М.С. «Восточная» политика ФРГ (1949-1966). – М., 1967.
18. Геремек Б. Основні напрямки зовнішньої політики Польщі // ПД. – 1998. – № 1.
19. Горбулін В. Сценарії наближення України та Польщі до ЄС мають багато “спільних складових” // Урядовий кур’єр. – 1997. – 24 травня.
20. Горун Д.О. Україно-польське регіональне співробітництво // Нова політика. – 1999. – № 3.
21. Гареев Н. Расширение НАТО не решает, а лишь усугубляет проблемы безопасности // Межд.жизнь. – 1996. – № 5.
22. Гауэн П. Европейский Союз – страны “Вышеградской четверки”: потери или приобретения? // Политическая мысль. – 1996. – № 1.
23. Геремек Б. Основні напрямки зовнішньої політики Польщі // ПД. – 1998. – № 1, 2.
24. Гибианский Л.Я. Советский Союз и новая Югославия. 1941-1947. – М., 1987.
25. Гибианский Л.Я. К истории советско-югославского конфликта 1948-1953 гг. Секретная советско-югославско-болгарская встреча в Москве 10 февраля 1948 г. // Советское славяноведение. – 1992. – № 1.

26. Гиренко Ю. Сталин – Тито. – М., 1991.
27. Глинкина С. Страны Центральной и Восточной Европы на пути в ЕС // ПТиПУ. – 1996. – № 4.
28. Глинкина С., Орлик И. Россия и Центрально-Восточная Европа на рубеже XX – XXI веков // ННИ. – 2006. – № 4.
29. Горська Н., Трохимчук С. Польсько-німецьке примирення та співпраця в контексті європейської інтеграції. – Львів: Львівський нац. ун-т імені І.Франка, 2002.
30. Гуськова Е.Ю. Кризис в Косово: история и современность // ННИ. – 2001. – № 5.
31. Гуськова Е.Ю. Вооруженные конфликты на территории бывшей Югославии (хроника событий). – М.: ИНИОН, 1998.
32. Давыдов Ю.П., Кожокин М.М. Политика США в Восточной Европе // США: ЭПИ. – 1990. – № 2.
33. Давыдов Ю.П. Возникновение региона ЦВЕ: последствия для России и Запада // США:ЭПИ. – 1997. – № 4.
34. Давыдов Ю.П. «Старый» европеизм против «нового» атлантизма? // США-Канада: ЭПК. – 2003. – № 9.
35. Дашичев В.И. Национальные интересы России и Украины в свете экспансии НАТО на Восток // Российско-украинские отношения: преемственность и развитие. – Одесса, 1996.
36. Движение сопротивления в странах Центральной и Юго-Восточной Европы. 1939-1945. – М., 1995.
37. Дейкин А. На пороге «доктрины Клинтона» // Новое время. – 1997. – № 8.
38. Делягин М.Г. Главная задача, которую решали США в Югославии – в сфере глобальных финансов // Межд.жизнь. – 1999. – № 9.
39. Дидусенко А. Операция «Алба». Рассвет для Албании // Новое время. – 1997. – № 17/18.
40. Европа: новые реалии // МЭМО. – 2001. – № 2.
41. Европейская безопасность: теория и практика // МЭМО. – 1998. – № 1.

42. Європейський Союз. Консолідовані договори. – К., 1999.
43. Жолнаї А. Угорські партнери чекають на пропозиції // ПіЧ. – 1995. – № 5.
44. Жулинський М. Україна і Польща: перспективи набуття реальної Європи // Всесвіт. – 2002. – № 3/4.
45. Заболотный В.М. Новейшая история стран Европы и Америки. – М.: Астрель, 2004.
46. Загорский А. От СБСЕ к НАТО // Межд. жизнь. – 1995. – № 11.
47. Зельке К., Глапинський А. Україна – Польща після розширення НАТО: геополітичний вимір // ПіЧ. – 2000. – № 1.
48. Зудинов Ю.Ф. Болгария: трудный путь в «Большую Европу» // Славяноведение. – 1999. – № 3.
49. Иванов И. Расширение Евросоюза: сценарии, проблемы, последствия // МЭМО. – 1998. – № 9.
50. Иноземцев В.Л. США и ЕС в новом столетии: союзники или соперники? // США-Канада: ЭПК. – 2002. – № 10.
51. Иорданская Э.И. Расширение ЕС на Восток: позиция Германии // МЭМО. – 2000. – № 2.
52. Исламов Т. Югославия: от объединения к разъединению // ВИ. – 2001. – № 5.
53. История дипломатии. Т.5. Кн. 1,2 / Под. ред. Громько А.А. – М., 1974, 1979.
54. Історія країн Центральної та Східної Європи (1943-1993). – К., 1993.
55. Кононенко С. Україна і Центральна Європа або час вибирати // Розбудова держави. – 1995. – № 7/8.
56. Кудряченко А. Між двома полюсами // ПіЧ. – 1993. – № 3.
57. Кузьо Т. Американська зовнішня політика після холодної війни // Сучасність. – 1993. – № 9.
58. Кулик В. Розширення НАТО і позиція України // ПіЧ. – 1995. – № 11.
59. Канцелярук Б.І. Східноєвропейська дилема Америки. – К.: ПБП „Фотовідео-сервіс”, 1995.
60. Кларк Дж. Оттава: начало переговоров «2+4» // Германия. – 1995. – № 4.

- 61.Кобринская И.Я. Политика США в Центральной и Восточной Европе // США-Канада: экономика, политика, культура. – 2000. – № 1.
- 62.Коваль И.Н. Последняя битва «холодной войны». Восточноевропейская политика сверхдержав в концепциях зарубежной политологии (80-е – нач. 90-х гг.). – Одесса, 1999.
- 63.Копійка В.В. Розширення Європейського Союзу. Теорія і практика інтеграційного процесу. – К.: Київський ун-т, 2002.
- 64.Косово: международные аспекты кризиса /Под ред. Д.Тренина, Е.Степановой. – М.: Гендальф, 1999.
- 65.Кремер И.С. ФРГ: этапы «восточной политики». – М., 1986.
- 66.Кувалдин В. Югославский кризис и внешняя стратегия России // МЭМО. – 1998. – № 9.
- 67.Кузнецова Е.С. Европа и Америка: их слабость и сила // США-Канада: ЭПК. – 2003. – № 9.
- 68.Куликова Н.В. Страны Центральной и Восточной Европы на пути в Европейский Союз. – М.: Наука, 2002.
- 69.Ладыгин Б.Н., Барковский А.Н. СЭВ: история, современность, перспективы. – М., 1986.
- 70.Лебедев И.Н. Румыния в современных международных отношениях. – М., 1996.
- 71.Майорова О.Н. Роль и место Польши в современной Европе (дискуссии в польском обществе) // Славяноведение. – 1999. – № 3.
- 72.Маначинский А.Я. Югославия: приговор вынесен. – М.: Румб, 2005.
- 73.Мандельбаум М. Сохранение нового мира: все доводы против расширения НАТО // США:ЭПИ. – 1995. – № 8.
- 74.Меддьеши П. Венгрия и Россия в Европе // Межд.жизнь. – 2003. - № 1.
- 75.Международные отношения после 2 мировой войны. В 3 т. / Под. ред. Иноземцева Н.Н. – М., 1962-65.
- 76.Международные отношения и страны Центральной и Юго-Восточной Европы (1939-1945) – М., 1990.

77. Мерри Е.У. Delenda ist NATO // США - Канада: ЭПК. – 2003. – № 10.
78. Михеев В.С. Новые подходы к европейской политике Вашингтона // США:ЭПИ. – 1993. – № 2.
79. Михник А. Посткоммунистическая Европа и трудности демократии // Политика. – 1991. – № 1.
80. Млынарж З. Мороз ударил из Кремля. – М., 1992.
81. Морозов Ю.В. Балканы сегодня и завтра: Военно-политический аспект миротворческих сил. – М., 2001.
82. Мочульський Л. Міжмор'я // Сучасність. – 1992. – № 7.
83. Мошес А. Геополитические искания Киева. Центральная и Восточная Европа в политике Украины. – М., 1998.
84. Мусатов В. Венгерское полу столетие // Межд.жизнь. – 1997. – № 4.
85. Най Дж. «Мягкая» сила и американо-европейские отношения // Свободная мысль –XXI. – 2004. - № 10.
86. НАТО. Стамбульський саміт. Довідник читача. – 2004.
87. Наринский М.М. СССР и план Маршалла // ННИ. – 1993. – № 2.
88. Нежинский Л.Н., Чельшев И.А. О доктринальных основах советской внешней политики в годы «холодной войны» // Отечественная история. – 1995. – № 1.
89. Носов Б.В. Страны Центральной и Восточной Европы и развитие европейской региональной кооперации // Славяноведение. – 1997. – № 3.
90. Нужно ли НАТО расширяться? Доклад независимой группы под председательством Г.Брауна // США: ЭПИ. – 1996. – № 8.
91. ОВД. 1955-1985. Документы и материалы. – М., 1986.
92. Олекси Ю. Польша в європейській політиці напередодні 21 ст. // Економічний часопис. – 2000. – № 9.
93. Орлик И.И. Политика западных держав в отношении восточноевропейских социалистических государств (1965 – 1975).– М., 1979.
94. Орлик И.И. Восточная Европа и Россия: проблемы и перспективы // Межд.жизнь. – 1992. – № 7.

95. Орлик-Гарлик И.И. Страны Центральной и Восточной Европы в экономической и политической стратегии России // Вестник Российского гуманитарного научного фонда. – 1997. – № 2.
96. Очаги тревоги в Восточной Европе. – М., 1994.
97. Павлов Н.В. Внешняя политика ФРГ: концепции и реалии 80-х гг. – М., 1989.
98. Петкович Р. Внешняя политика: новые акценты // Новое время. – 1988. - № 1.
99. Петкович Р. Внешняя политика Югославии: что меняется? // Межд. жизнь. – 1989. – № 2.
100. Плевза В. История современной Чехословакии. – Братислава, 1979.
101. Погорельская С. Некоторые аспекты европейской политики объединенной Германии // МЭМО. – 2000. – № 1.
102. Поздняков Э.Л. Внешнеполитическая деятельность и межгосударственные отношения. – М., 1986.
103. Поздняков Э., Ганжа С. Новые страны на пороге Европейского союза // МЭМО. – 1999. – № 3.
104. Политическая история стран Восточной Европы после 1945 г. в зарубежных исследованиях. (Сб.) – Вып. 1. – М., 1991.
105. Поп Н.И. Чехословакия – Советский Союз (1941 –1947) – М., 1990.
106. Пуйя Ф. Социалистическая внешняя политика. – М., 1978.
107. Принц Г. ЧЕС це і чесність партнерства // Віче. – 2001. – № 12.
108. Рахманинов Ю.Н. Некоторые соображения о расширении НАТО // США:ЭПИ. – 1997. – № 2.
109. Риччери М. Евросоюз и Балканский регион // Современная Европа. – 2005. – № 2.
110. Россия и Центрально-Восточная Европа в первой половине 90-х гг. / Под ред. С.П.Глинкиной, И.И.Орлика, Б.А.Шмелева. – М.: ИМЭПИ РАН, 1997. – Ч. 1,2.

111. Рудяков П. Балканська криза (1991-2001): характер, особливості, наслідки // ПД. – 2001. – №1/2.
112. Скубішевський К. Безпека, що спирається на співробітництво // ПіЧ. – 1993. – № 2.
113. Собко В. Сприяючи мирному врегулюванню. Україна і балканська криза // ПіЧ. – 1996. – № 1.
114. Соколенко С. Україна і регіональне економічне співробітництво // ПіЧ. – 1993. – № 10.
115. Сорока М. Україна-Угорщина без дипломатичних умовностей // Урядовий кур'єр. – 1998. – 29 жовтня.
116. Студенніков І. Міжрегіональне співробітництво як чинник процесу європейської інтеграції та інструмент регіонального розвитку. – К., 2000.
117. Секретная советско-югославская переписка 1948 г. // ВИ. – 1992. - № 4 – 7, 10.
118. Симич П. Дейтонский процесс: сербский взгляд // МЭМО. – 1998. – № 9.
119. Страны СЭВ: перестройка экономического сотрудничества. – М., 1989.
120. Страны СЭВ: прямые связи и товарно-денежные инструменты. – М., 1989.
121. Торкунов А.В. Международные отношения после косовского кризиса // Межд.жизнь. – 1999. – № 12.
122. Тэлбот С. Для чего нужно расширять НАТО? // США:ЭПИ. – 1995.–№ 11.
123. Тягуненко Л.В. Союзная республика Югославия на рубеже XXI века // ННИ. – 2001. – № 3.
124. Уткин А.И. США – ЕС: два полюса, два взгляда // США – Канада: ЭПК. – 2005. – № 7.
125. Україна і Польща після розширення НАТО // ПіЧ. – 2000. – № 3/4.
126. Фомін С. Розширення ЄС на Схід: “рівні та рівніші” // ПіЧ. – 1999. – № 3.
127. Фененко А. Балканский фактор и военно-политическая безопасность Европы // Межд.жизнь. – 2002. – № 2.

128. Фрейдзон В.И. Сербьы и хорваты (исторические корни конфликта) // Этнографическое обозрение. – 1993. – № 1.
129. Фукуяма Ф. Конец истории и последний человек. – М.: АСТ, 2005.
130. Фуркало В. На початку нового етапу. Югославія на рубежі двох тисячоліть // ПіЧ. – 2001. – № 3.
131. Хантінгтон С. Новий світовий порядок у ХХІ ст.: глобальні тенденції та їх значення для України // Національна безпека і оборона. – 2000. – № 7.
132. Холбрук Р. Америка – европейская держава // США:ЭПИ. – 1995. – № 8.
133. Хофф М. ЕС – Восточная Европа // МЭМО. – 2000. – № 12.
134. Циваев А. О современном этапе строительства системы европейской безопасности // МЭМО. – 2000. – № 1.
135. Чайковски Б., Поповски В. Возникающий международный конституционализм гуманитарной интервенции // Правовая держава. – 2000. – № 2.
136. Чубарьян А.О. Происхождение «холодной войны» в историографии Востока и Запада // ННИ. – 1991. – № 3.
137. Шманько Г.І., Кіш Є.Б. Вишеградський “чотирикутник”. Загальноєвропейська інтеграція східноєвропейських країн // ПіЧ.–1994.–№ 1.
138. Шмуневський З. Народжені для співпраці // ПіЧ. – 1995. – № 12.
139. Эгберт Я. Новые отношения между Востоком и Западом в Европе после распада СССР // Международный диалог. – 1998. – № 1.
140. Эндрю К., Гордиевский О. КГБ. История внешнеполитических операций от Ленина до Горбачева. – М., 1990.
141. Этнополитические конфликты в Югославии и страны Юго-Восточной Европы / Под ред. А.А.Язьковой, С.А.Романенко. – М.: Эпикон, 1999.
142. Art R. Why Western Europe needs the United States and NATO // Political Science Quarterly. – 1996. – Vol. 111. – № 1.
143. Asmus R., Kugler R., Larrabee F. Building a new NATO // FA. – 1993. – Vol. 72. – № 4.
144. Asmus R. Rebuilding the Atlantic Alliance // FA. – 2003. – Vol. 82. – № 5.

145. Avery G., Cameron F. The enlargement of the European Union. – Sheffield: Sheffield Academic Press, 1999.
146. Basora A. A. Central and Eastern Europe: imperative for active US engagement // WQ. – 1993. – Vol. 16. – № 1.
147. Bennett C. Yugoslavia's bloody collapse. – L.: Hurst and Company, 1995.
148. Bergsten F. America and Europe: Clash of the titans? // FA. – 1999. – Vol. 78. – № 2.
149. Bermeo N. Surprise, surprise. Lessons from 1989 and 1991 // Liberalization and Democratization / Ed. by N. Bermeo. – Baltimore – L.: The Johns Hopkins Univ. Press, 1991/92.
150. Blumi I. Kosova: From the brink-and back again // CH. – 2001. – Vol. 100. – № 649 (November).
151. Blumi I. The Islamist challenge in Kosova // CH. – 2003. – Vol. 102. – № 662 (March).
152. Brown M. Minimalist NATO // FA. – 1999. – Vol. 78. – № 3.
153. Brzezinski Z. Plan for Europe // FA. – 1995. – Vol. 73. – № 1.
154. Brzezinski Z. Living with a new Europe // The National Interest. – 2000. – Summer.
155. Brzezinski Z. Where do we go from here? // Transatlantik Internationale Politik. – 2003. – March.
156. Cini M. European Union politics. – Oxford: Oxford Univ. Press, 2002.
157. Daalder I. Rebalancing the US-European relationship // The Brookings Review. – 2000. – Vol. 18. – № 4.
158. EU-NATO Declaration on ESDP // <http://nids.hq.nato.int/docu/pr/2002/p02-142e.htm> (Дата перегляду: 29.08.2007).
159. European Commission. Towards a closer association with the countries of Central and Eastern Europe. SEC (92) 2301 final. – Brussels, 1992.
160. European Commission. White paper: Preparation of the associated countries of Central and Eastern Europe for integration into the internal market of the Union. COM (95) 163 final. – Brussels, 1995.

161. Fraser C. The EU's policy towards Southeast Europe // The Southeast European Yearbook, 1998-1999 / Ed. by T.Veremis, D.Triantaphyllou. – Athens, 1999.
162. Gaddis J.L. Toward the post-cold war world // FA. – 1991. – Vol. 70. – № 2.
163. Gaddis J. History, grand strategy and NATO enlargement // Survival. – 1998. – Vol. 40. – № 1.
164. Gati Ch. NATO enlargement: Who, why, and how? // SAIS Review. – 1999. – Vol. 19. – № 2.
165. German foreign policy: Navigating new era. – Boulder: Lynne Rienner Publishers Inc., 2003.
166. Goldgeier J. NATO expansion: The anatomy of a decision // WQ. – 1998. – Vol. 21. – Issue 1.
167. Grubisa D. Peacekeeping operations in Croatia: Between failure and success // JIRD. – 1997. – Vol. 4. – № 1/4.
168. Handl V. Germany and the Visegrad countries between dependence and asymmetric partnership? // Studien zur Internationalen Politik (Hamburg). – 2002. – Heft 3.
169. Hendrickson R.C. NATO expansion to the East: NATO's Visegrad allies: the first test in Kosovo / JSMS. – 2000. – Vol. 13. – № 2.
170. Hooper J. Kosovo: America's Balkan problem // CH. – 1999. – Vol. 98. – № 627 (April).
171. Hunter R. Maximizing NATO // FA. – 1999. – Vol. 78. – № 3.
172. Kosovo: Avoiding another Balkan war / Ed. by T. Veremis, E. Kofos. – Athens: Univ. of Athens, 1998.
173. Kupchan Ch. After Pax Americana: Benign power, regional integration, and the sources of a stable multipolarity // IS. – 1998. – Vol. 23. – № 2.
174. Kupchan Ch. The agenda Europe. The end of the West // The Atlantic Monthly. – 2002. – Vol. 290. – № 4 // <http://theatlantic.com/issues/2002/Kupchan.html> (Дата перегляду: 29.08.2007).

175. Larrabee S. Security challenges on Europe's Eastern periphery // *America and Europe: A Partnership for a New Era* / Ed. by Gompert D.C., Larrabee S.F. – Cambridge: Cambridge Univ. Press, 1997.
176. Layne Ch. Rethinking American grand strategy. Hegemony or balance of power in the 21 century // *The World Policy Journal*. – 1998. – Vol. 15. – № 2.
177. Mearsheimer J. The false promise of international institutions // *IS*. – 1994/5. – Vol. 19. – № 3.
178. Missiroli A. Central European between the EU and NATO // *Survival*. – 2004-2005. – Vol. 46. – № 4.
179. Molnar G. The geopolitics of NATO enlargement // *Россия и Центральная Европа в новых геополитических реальностях*. – М.: ИМЭПИ РАН, 1998.
180. Moltke G. von. Accession of new members to the Alliance: What are the next steps? // *NATO Review*. – 1997. – № 4.
181. NATO-EU: A strategic partnership. 2002-2003 // <http://www.nato.int/issues/nato-eu/evolution.html> (Дата перегляду: 29.08.2007).
182. NATO Parliamentary Assembly Declaration on Kosovo. 10 May 1999 // <http://www.nato-pa.int/archivedpub/declarations/d990510a.asp> (Дата перегляду: 29.08.2007).
1. Nelson D. Europe's unstable East // *FP*. – 1993. – Vol. 52. – № 3.
 2. Nelson D. Transatlantic transmutations // *WQ*. – 2002. – Vol. 24. – № 4.
 3. Novotny I. The Czech Republic – an active partner with NATO // *NATO Review*. – 1994. – № 3.
183. Nye J. America's soft power // *FA*. – 2004. - Vol. 83. – № 3.
184. Pradetto A. Transformation in Eastern Europe, international cooperation, and the German position // *SCC*. – 1992. – Vol. 25. – № 1.
185. Resolution 1244 (1999). Adopted by the Security Council at its 4011th meeting, on 10 June 1999 // www.nato.int/kosovo/docu/u990610a.htm (Дата перегляду: 29.08.2007).
186. Serfaty S. European common foreign, security and defense policies – implications for the US and Atlantic Alliance. Statement before the Committee on

- international relations, 10 November 1999 // www.csis.org/hill/ts.html (Дата перегляду: 29.08.2007).
187. Serfaty S. A Euro-Atlantic Ostpolitik // *Orbis*. – 2001. – Vol. 45. – № 4.
188. Simic P. The Dayton Process – A Serbian view // *The Southeast European Yearbook*. 1997-98 / Ed. by T. M. Veremis, D. Triantaphyllou. – Athens: Eliamep, 1998.
189. Simma B. NATO, the UN and the use of force: Legal aspects // *European Journal of International Law*. – 1999. – № 10.
190. The Alliance's strategic concept // www.nato.int/docu/pr/1999/p99-065e.htm (Дата перегляду: 29.08.2007).
191. The national security strategy of the United States of America. – Wash.: The White House, 2002. – September 17.
192. The responsibility to protect. Report of the International Commission on Intervention and State Sovereignty / Ed. by G. Evans, M. Sahnoun. – ICISS, 2001.
193. The treaty of Amsterdam: Text and commentary / Ed. by A. Duff. – L.: Federal Trust, 1997.
194. The treaty of the European Union // http://europa.eu.int/eur-lex/en/treaties/dat/EU_treaty.html#0001000001 (Дата перегляду: 29.08.2007).
195. The treaty of Nice // http://europa.eu.int/comm/nice_treaty/index_en.htm (Дата перегляду: 29.08.2007).
196. The U.S. – European Relationship: Opportunities and Challenges. Hearing before the Subcommittee on Europe of the Committee on International Relations of House of Representatives. 2001, April 25. – Wash.: GPO.
197. Trapans S. National security concepts in Central and Eastern Europe // *NATO Review*. – 1997. – № 6.
198. Ulman R.H. *Securing Europe*. – Princeton: Princeton Univ. Press, 1991.
199. Volgyes I. Military security in the post-communist age: Reflections on myths and realities // *SCC*. – 1992. – Vol. 25. – № 1.
200. Vukadinovic R. *Security in South-Eastern Europe*. – Zagreb: Politicka kultura, 2002.

Навчальне видання

Брусиловська Ольга Іллівна

**Методичний посібник
з курсу «Зовнішня політика країн Східної Європи
після Другої світової війни»**

(для студентів відділення “Міжнародні відносини”)

Видано в авторській редакції

Підп. до друку 1.11.2010. Формат 60x84/8.
Гарн. Таймс. Тираж 100 прим.

Редакційно-видавничий Центр
Одеського національного університету
імені І.І. Мечникова,
65082, м. Одеса, вул. Єлісаветинська, 12, Україна
Тел.: (048) 723 28 39

